

**KOBİ'LERİN FİNANSMAN
SİKİNTİLERİ: BATMAN İLİ ÖRNEĞİ
ESRA ATALAY
YÜKSEK LİSANS
İşletme Yönetimi Anabilim Dalı**

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KOBİ'LERİN FİNANSMAN SIKINTILARI: BATMAN İLİ ÖRNEĞİ

Esra ATALAY-2019
BATMAN
Her Hakkı Saklıdır

BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAYI

Dr.Öğr.Üyesi Mücahit ÇAYIN danışmanlığında Esra ATALAY tarafından hazırlanan “KOBİ’lerin Finansman Sıkıntıları: Batman İli Örneği” adlı tez çalışması 24/06/2019 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Doç. Dr. Fethiye Müge SAKAR

Jüri Üyesi : Dr.Öğr.Üyesi Kazım KILINÇ

Jüri Üyesi : Dr.Öğr.Üyesi Mücahit ÇAYIN(Danışman)

İmza

İmza: ....

İmza: ....

İmza: ....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

ESRA ATALAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KOBİ'LERİN FİNANSMAN SIKINTILARI: BATMAN İLİ ÖRNEĞİ

Esra ATALAY

Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Yönetimi Anabilim Dalı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mücahit ÇAYIN
2019, Sayfa:82

Jüri

Doç. Dr. Fethiye Müge SAKAR

Dr. Öğr. Üyesi Kazım KILINÇ

Dr. Öğr. Üyesi Mücahit ÇAYIN

ÖZET

Üretim, yatırım, istihdam, katma değer gibi konular açısından ulusal ve yerel ekonomiler için önemli görülen KOBİ'lerin en önemli sorunlarından bir tanesi de dönem dönem karşılaştıkları finansman sıkıntılardır. KOBİ'lerin sürdürülebilirliği için bu finansman sıkıntılarının tespiti önem arz etmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada da temel amaç, Batman'daki KOBİ'lerin finansman sıkıntıları ve bu sıkıntılarının çözüm yollarını ortaya koymaktır. Bu kapsamda çalışmada da 404 KOBİ'ye anket uygulanmış ve ankette elde edilen veriler ile istatistiki analizler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analizler sonucunda, KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğun finansman sıkıntısıyla karşı karşıya kaldığı, finansman sıkıntılarının giderilmesi için kamu ve özel kuruluşlardan büyük bir oranda destek beklediği gözlemlenmiştir. Ayrıca finansman sıkıntılarının zamanında giderilmesi durumunda yerel ekonomik kalkınmaya pozitif katkı sunacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Finansman Sıkıntısı, Yerel Ekonomik Kalkınma

MASTER'S THESIS

FINANCING PROBLEMS OF SMEs: THE CASE OF BATMAN PROVINCE

Esra ATALAY

Batman University Institute of Social Sciences

Department of Business Administration

Advisor: Assist. Prof. Dr. Mücahit ÇAYIN

2019, Page:82

Jury

Assoc. Prof. Dr. Fethiye Müge SAKAR

Assist. Prof. Dr. Kazım KILINÇ

Assist. Prof. Dr. Mücahit ÇAYIN

ABSTRACT

Financing problems are one of the most important problems faced by SMEs that are considered important for national and local economies in terms of production, investment, employment and value added. Identifying these financial difficulties is important for the sustainability of SMEs. From this point of view, the main purpose of this study is to reveal the financing problems of SMEs in Batman and the ways to solve these problems. In this context, a survey was applied to 404 SMEs and statistical analysis was performed with the data obtained from the surveys. As a result of the analyzes performed, it was observed that the majority of SMEs faced financing problems and they expected a great deal of support from public and private institutions for the elimination of financing problems. In addition, it was concluded that in case of timely elimination of financing problems, it will contribute positively to local economic development.

Keywords: SME, Financing Problems, Local Economic Development

KOBİlerin finansman sıkıntıları Batman ili örneği

ORJİNALLIK RAPORU

% 14 BENZERLİK ENDEKSİ	% 10 İNTERNET KAYNAKLARI	% 3 YAYINLAR	% 11 ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
----------------------------------	---------------------------------------	------------------------	---------------------------------

TÜM KAYNAKLARI EŞLEŞTİR (SADECE SEÇİLİ OLAN KAYNAĞI YAZDIR)

%7

★ Submitted to Beykent Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

Alıntıları çıkart

üzerinde

Eşleşmeleri çıkar

< 5 words

Bibliyografyayı Çıkart

üzerinde

ÖNSÖZ

KOBİ'lerin Finansman Sıkıntıları: Batman İli Örneği isimli yüksek lisans çalışmam sürecinde bana yardımlarını esirgemeyen ve her konuda bana destek veren Dr. Öğretim Üyesi Mücahit ÇAYIN Hocam'a teşekkürü borç bilirim. Yaptığı olumlu eleştirilerinden ve desteklerinden dolayı Jüri üyeleri Doç.Dr.Fethiye Müge SAKAR ve Dr.Öğr.Üyesi Kazım KILINÇ hocalarıma şükranlarımı sunarım.

Ayrıca hayatımda çok önemli bir yeri olan aileme bu süre zarfında bana göstermiş oldukları hoşgörüden ve destekten dolayı çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1.1. KAVRAMSAL VE TEORİK AÇIDAN KOBİ'LER.....	3
1.1.1. KOBİ'lerin Tanımı ve Kapsamı.....	3
1.1.1.1. Dünya'da KOBİ'lerin Tanımı.....	3
1.1.1.2. Türkiye'de KOBİ'lerin Tanımı	6
1.1.2. KOBİ'lerin Özellikleri	8
1.1.2.1. KOBİ'lerin Nitel Özellikleri	8
1.1.2.2. KOBİ'lerin Nicel Özellikleri.....	9
1.1.3. KOBİ'lerin Önemi	10
1.1.3.1. Dünya'da KOBİ'lerin Önemi.....	11
1.1.3.2. Türkiye'de KOBİ'lerin Önemi	12
1.1.4. Ekonomik ve Sosyal Açıdan KOBİ'ler.....	13

1.1.4.1. KOBİ'lerin Ekonomik Büyüme Katkısı	13
1.1.4.2. KOBİ'lerin Yerel kalkınmaya Katkısı	15
1.1.4.3. KOBİ'lerin İstihdama Katkısı.....	16
1.2. KOBİ'LERİN FİNANSMAN SIKINTILARI	17
1.2.1. Öz Sermaye Yetersizliği Sıkıntısı.....	17
1.2.2. İşletme Sermayesi Yetersizliği Sıkıntısı	18
1.2.3. Kredi Temininde Karşılaşılan Güçlükler	19
1.2.4. Finansman Yönetimde Yetersizlik Sorunu	20
1.2.6. Sermaye Piyasasından Fon Sağlayamama Sıkıntısı.....	20
1.3. KOBİ'LERE FİNANSMAN SAĞLAYAN KURULUŞLAR	21
1.3.1. KOSGEB Destekleri	22
1.3.2 Kredi Garanti Fonu (KGF).....	25
1.3.1. Kamu ve Özel Banka Kredileri.....	26
İKİNCİ BÖLÜM.....	29
LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	29
2.1. Ulusal ve Uluslararası Literatür.....	29
2.2. İncelenen Çalışmalara İlişkin Değerlendirme	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	40
BATMAN'DAKİ KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARINA YÖNELİK BİR SAHA ÇALIŞMASI.....	40
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	40
3.2. Araştırmanın Kapsamı	41
3.3. Araştırmanın Yöntemi	41
3.4. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi	42
3.4.1 KOBİ Sahiplerinin Tanımlayıcı Özellikleri.....	42

3.4.2. KOBİ'lerin Tanımlayıcı Özellikleri.....	44
3.4.3. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntıları.....	46
3.4.4. KOBİ'lere Verilen Teşvikler	49
3.4.5. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntıları Giderme Yolları	52
3.4.6. KOBİ'lerin Kredi ve Teşviklerde Karşılaştığı Problemler	55
3.4.7. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntılara Karşı Çözüm Önerileri	57
3.4.8. KOBİ'lerdeki Finansman Sıkıntılarının Giderilmesiyle Yerel Ekonomik Kalkınmaya Olası Etkileri.....	60
3.4.9. t –Testi	63
3.4.10. Anova Testi	64
3.4.11. Basit Doğrusal Regresyon Analizi.....	67
3.4.12. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi	68
SONUÇ.....	70
KAYNAKÇA	74
EKLER.....	79

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde İşletme Büyüklük Kıstası.....	4
Tablo 1.2. Japonya'da KOBİ Kıstasları.....	4
Tablo 1.3. Bazı Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde KOBİ Kıstasları.....	5
Tablo 1.4. Türkiye'de Bazı Kurum ve Kuruluşlarca Yapılmış KOBİ Tanımları	7
Tablo 1.5. Nicel Özelliklerin sınıflandırılması.....	10
Tablo 1.6. KOBİ'lerin Ülke Ekonomileri İçin Önemi	12
Tablo 1.7. KOBİ'lerin KOSGEB Destek Programına Yaptıkları Başvurular	23
Tablo 1.8. 2018 Yılı KOSGEB Desteklerinin Sonuçları	24
Tablo 1.9. 1994-2018 Dönemi Kefalet Taleplerinin Karşılama Durumu (Milyon TL).....	25
Tablo 1.10. 1994-2018 Dönemi İşletme Ölçeğine Göre Verilen Kefaletler(Milyon TL)	26
Tablo: 2.1. Ulusal Literatürdeki Bazı Çalışmalar	36
Tablo 2.2. Uluslararası Literatürdeki Bazı Çalışmalar	38
Tablo 3.3a. KOBİ'lerin Tanımlayıcı Özellikleri	44
Tablo 3.3b. KOBİ'lerin Tanımlayıcı Özellikleri.....	45
Tablo 3.4. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntılarına İlişkin Cevapları.....	46
Tablo 3.5a. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntılarının Nedenleri.....	47
Tablo 3.5b. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntılarının Nedenleri	49
Tablo 3.6. KOBİ'lere Verilen Teşviklerden Haberdar Olma Analizi	50
Tablo 3.7a. KOBİ'lere Yönelik Verilen Teşviklerden Yararlanma Durumu	50
Tablo 3.7b. KOBİ'lere Yönelik Verilen Teşviklerden Yararlanma Durumu.....	51
Tablo 3.8. Teşviklerin KOBİ'lerdeki Finansman Sıkıntılarını Giderme Oranı.....	52
Tablo 3.9a. Finansman Sıkıntılar Karşısında Yararlanılan Kaynaklar	53
Tablo 3.9b. Finansman Sıkıntılar Karşısında Yararlanılan Kaynaklar	54
Tablo 3.10. Finansman Sıkıntılarının Giderilmesinde Kredilerin Etkisi	54
Tablo 3.11a. Yararlanılan Kredi ve Teşviklerde Karşılaşılan Problemler.....	55
Tablo 3.11b. Yararlanılan Kredi ve Teşviklerde Karşılaşılan Problemler	56
Tablo 3.12a. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntılara Karşı Çözüm Önerileri.....	57
Tablo 3.12b. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntılara Karşı Çözüm Önerileri.....	59
Tablo 3.13. KOBİ'lerin Yerel Ekonomik Kalkınmaya Katkısının Değerlendirilmesi	60
Tablo 3.14a. KOBİ'lerin Yerel Ekonomik Kalkınmaya Katkıları	61
Tablo 3.14b. KOBİ'lerin Yerel Ekonomik Kalkınmaya Katkıları	62
Tablo 3.15. t -Testi Sonuçları	63
Tablo 3.16. Anova Testi Sonuçları-1	65
Tablo 3.17. Anova Testi Sonuçları-2	66
Tablo 3.18. Anova Testi Sonuçları-3	66
Tablo 3.19. Basit Doğrusal Regresyon Analizine Ait Sonuçlar	67
Tablo 3.20. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizine Ait Sonuçlar	68

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devleti
BKNZ	:	Bakınız
DTM	:	Dış Ticaret Müsteşarlığı
EXIMBANK	:	Türkiye İhracat Kredi Bankası
İŞKUR	:	Türkiye İş Kurumu
KGF	:	Kredi Garanti Fonu
KOBİ	:	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	:	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÜSGET	:	Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı
s.	:	Sayfa Numarası
TL	:	Türk Lirası
TOBB	:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İdaresi Başkanlığı
TOSYÖV	:	Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
YEK	:	Yerel Ekonomik Kalkınma

GİRİŞ

Gerek dünyada gerekse Türkiye’de standart bir tanımı olmayan KOBİ’lerin ekonomik açıdan çok büyük önem taşıdığı bilinmektedir. KOBİ’ler ulusal/yerel ekonomilerde üretim, yatırım, katma değer, istihdam, vergi gibi konular açısından ele alınmakta ve önemli olduğu vurgulanmaktadır.

KOBİ’ler ekonomin can damarı olarak görülmektedir. Nitekim 2018 yılı verilerine göre Türkiye’deki işletmelerin %99,9’u KOBİ’lerden oluştuğu görülmektedir. Türkiye’deki toplam istihdamın %75,8’ini, toplam yatırımların %50’sini, üretimin %56,2’sini ve katma değerinde %55’ini KOBİ’ler tarafından gerçekleştirilmektedir. Hal böyle olunca KOBİ’lerin verimliliğini yükseltmek, uluslararası pazara entegrasyonunu sağlamak, üretim, yatırım ve pazarlama gibi konularda daha etkin hale getirmek, daha düşük maliyetli ve uzun vadeli kredilere erişimini sağlamak için desteklemeleri gerektiğinin altı çizilmektedir (KGF, 2018, s.26-27).

Yapılan araştırmalar genel olarak göstermektedir ki KOBİ’lerin en önemli sorunların başında finansman sıkıntıları gelmektedir. Bu bağlamda KOBİ’lerin daha sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması için finansman sıkıntılarının giderilmesi önem arz etmektedir. Kısaca KOBİ’lerin ne tür finansman sıkıntılarının olduğu ve bu finansman sıkıntıları ile nasıl mücadele edeceği KOBİ’lerin sürdürülebilirliği açısından ehemmiyetli görülmektedir.

Buradan hareketle bu çalışmada da Türkiye’nin görece geri kalmış bölgesinde yer alan ve TÜİK (2018) verilerine göre işsizliğin en yüksek olduğu il olan Batman’daki KOBİ’lerin finansman sıkıntıları, finansman sıkıntılarının çözüm yolları ve finansman sıkıntılarının zamanında giderilmesi ile yerel ekonomiye olası katkıları araştırılmıştır.

Bu çerçevede çalışma üç bölüm ile şekillendirilmiştir. İlk bölümde KOBİ’lerin gerek dünyada gerekse Türkiye’deki kavramı, tanımı, özellikleri ve önemi ele alındıktan sonra KOBİ’lerin büyümeye, yerel kalkınmaya ve istihdama etkileri teorik çerçevede detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yine bu bölümde KOBİ’lerin ne tür finansman sıkıntılarının içerisinde olduğu ve KOBİ’lere finansman sağlayan bazı kuruluşlar ayrı başlıklar halinde ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde konuya ilişkin belli başlı bazı çalışmalar, hangi yılda ve hangi ülke/şehir için yapıldığı, kaç KOBİ üzerinde yapıldığı ve ne tür sonuçlara ulaşıldığı incelenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise; Batman KOSGEB'e bağlı 404 KOBİ'ye anket uygulanmış ve anketlerden elde edilen veriler ile frekans analizleri, fark testleri ve regresyon analizleri yapılmış ve sonuçlar yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. KAVRAMSAL VE TEORİK AÇIDAN KOBİ'LER

Çalışmanın bu bölümünde ulusal/yerel ekonomilerde üretim, istihdam, ihracat vb. konularda önem taşıdığı belirtilen küçük ve orta boy işletme (KOBİ)'ler hakkında kavramsal ve teorik bilgiler yer verilmiştir. Bu çerçevede ilkin KOBİ'lerin tanımı, özellikleri, önemi, ekonomik açıdan yeri gibi konular incelenmeye çalışılmıştır. Daha sonra KOBİ'lerin karşılaştıkları finansman sıkıntıları alt başlıklar halinde irdelenmiştir. Bölümün son kısmında ise KOBİ'lere destek veren kamu/özel kurum ve kuruluşlar ele alınmış ve bazıları açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1.1. KOBİ'lerin Tanımı ve Kapsamı

KOBİ'ler için yapılan tanımlar incelendiğinde kavrama ilişkin net bir tanımın olmadığı, neredeyse tüm ülkelerde ve kuruluşlarda farklı tanımların yapıldığı görülmektedir. Söz konusu kavrama ilişkin tanımlama genellikle devletlerin ekonomik büyüklüğüne paralel olarak farklılık arz ettiği söylenilebilir. Hal böyle olunca KOBİ'lere ait tanımlamada gerek bilim adamları gerekse araştırmacılar arasında, hatta bir ülkenin çeşitli kurum ve yasalarınca görüş birliğinin olmadığı görülmektedir. Bu durum KOBİ kavramının daha çok ekonomik bir kavram olarak ele alınmasından kaynaklanmaktadır. Zira bu tanımlama işletmelerin faaliyet alanı ve üretim tekniklerine bağlı olarak yapılmakta ve kültürlere, ülkelere ve bölgelere göre değişmektedir (Şimşek, 2002, s.1).

1.1.1.1. Dünya'da KOBİ'lerin Tanımı

KOBİ terimi, bazı ülkelerde çalışan personel sayısı, işletmenin aktif yapısı, işletme satışları ve mülkiyet yapısı gibi farklı kıstaslara göre bir veya bazen daha çok şekilde tanımlanmaktadır. Bu da değişik ülkelerdeki KOBİ'lerin birbirleri ile mukayese etmesini zor hale getirmektedir (Küçükçolak, 1997, s.4). Dünya'da KOBİ'ler tanımlanırken dikkat edilen en önemli husus çalışan sayısıdır. Nitekim çalışan sayısı büyük ve küçük işletmeleri ayıran en temel özelliktir. Ancak Dünya Bankası KOBİ'lerin tanımında çalışan sayısının yanında yıllık satış ve toplam mal varlığı kıstaslarını da ele almaktadır. Yine Avrupa Birliği'nde temel ölçüt çalışan sayısı iken Amerika Birleşik Devletleri'nde tarım ile hizmet sektörü ve tekstildeki temel

nitelikler göz önünde bulundurularak tanımlamalar yapılmıştır (Berisha, 2015 akt Demir, 2018, s.5- 6).

Amerika Birleşik Devletleri'nde KOBİ'ler için resmi bir tanımlamanın olmadığı bilinmektedir. Bununla beraber kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan tanımlamada sayısal ölçü olarak çalışan sayısı ve satış tutarları temel ölçüt olarak ele alınmıştır. Örneğin; küçük işletmelere verdiği destekler ile bilinen Small Business Administration (SBA) kuruluşu tarafından toptancı sektöründe 500'e kadar çalışan ve 25 Milyon Dolar gelir elde eden işletmeler, imalat sanayinde 500-1500 kişi istihdam eden işletmeler, perakendeciler ve hizmet sektöründe ise satış gelirleri 3- 13 Milyon Dolar arası olan işletmeler KOBİ olarak kabul edilmektedir (Akgemci, 2001, s.12). Ayrıca ABD' de işletmelerin büyüklük kıstasları Tablo1'deki gibi özetlenebilir.

Tablo 1.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde İşletme Büyüklük Kıstası

İşletme Ölçeği	Çalışan Sayısı
Küçük İşletme	1-499
Orta İşletme	500-1499
Büyük İşletme	1500 Kişiden çok

Kaynak : (Akgemci, 2001, s.12).

Diğer taraftan Japonya KOBİ'lerin tanımlanmasında kriter olarak çalışan sayısı ve sermaye yapısını referans kabul etmiştir. Şayet bir işletme 20-299 arası iş gören çalıştırırsa KOBİ olarak kabul görmektedir. Sermaye açısından ise imalat sanayisindeki işletmeler 100 Milyon Yen'i aşmadığı zaman KOBİ olarak değerlendirilmektedir. Tablo 2' de daha ayrıntılı olarak görüldüğü üzere Japonya'da KOBİ'lerin tanımı sektörlere, çalışan sayısı ve sermayeye göre de farklılık arz etmektedir. (Akgemci, 2001, s.12; Soydal, 2006, s.543; Demir, 2018, s.6)

Tablo 1.2. Japonya'da KOBİ Kıstasları

Sektör	Çalışan Sayısı (Kişi)	Sermaye (Milyon Yen)
İmalat Sanayi	300'ün altında	100'ün altında
Toptan Ticaret	100'ün altında	30'un altında
Perakende Ticaret ve Hizmet	50'nin altında	10'un altında

Kaynak: (Akgemci, 2001, s.12; Soydal, 2006, s.543).

Avrupa Birliği (AB) üyesi ÷lkelere bakıldığında ise değişik KOBİ tanımlarının rekabet ortamına zararlı olacağı nedeniyle, AB tarafından “250’ den az çalışanı bulunan ve yıllık cirosu 40 Milyon ECU’ yu veya yıllık bilanço toplamı 27 Milyon ECU’ yu aşmayan işletmeler KOBİ’ dir” şeklinde geleneksel bir tanımın yapıldığı gör÷lmektedir (Akgemci, 2001, s.9-10). Diğer taraftan Tablo 3’te yer alan bazı AB üyesi ÷lkelerdeki KOBİ’lerdeki çalışan kişi sayılarının farklı olduğunu söylemek mümkündür.

Kaldı ki AB üyesi birçok ÷lkede KOBİ’lerin tanımlamasında nitel ölçütlerin de olduğu gör÷lmektedir. Mesela İtalya’da nitel ölçüt olarak üst kademedeki iş bölümüne vurgu yapılmaktadır. Şayet hem işletme sahipliği hem de yöneticilik tek elden idare ediliyorsa bu işletmeler KOBİ olarak değerlendirilmektedir. İngiltere’de Nitel ölçüt olarak işletmelerin sermaye piyasasındaki durumuna odaklanılmıştır. Almanya ise nitel ölçütler olarak işletmecilerin işletmelerle özdeşleşmesi, işletmenin sermaye piyasasında yer edinip edinememesi, girişimcinin işletmeyle ilgili çok yönlü sorumluluk alması ve bağımsızlık gibi kriterleri kabul etmektedir (Akgemci, 2001, s.10-11).

Tablo 1.3. Bazı Avrupa Birliği Üyesi ÷lkelerde KOBİ Kıstasları

÷lkeler	Çalışan Kişi Sayısı
Belçika	1-50
Danimarka	6-50
Fransa	10-500
Almanya	6-500
İrlanda	1-50
İtalya	1-500
Hollanda	1-100
İngiltere	1-200

Kaynak: (Şimşek, 2002, s.8).

Ancak AB üyesi ÷lkelerin işletmelerdeki çalışan kişi sayısı baz alınarak genel bir kategorize yapıldığında 1-9 arası çalışan sayısı olanlar mikro işletme olarak kabul edilmektedir. 10-499 arası çalışan sayısı olanlar KOBİ ve 500 üstü çalışan sayısı olanlar ise büyük işletme olarak değerlendirilmektedir (Şimşek, 2002, s.8).

1.1.1.2.Türkiye’de KOBİ’lerin Tanımı

Bazı ülkelerin KOBİ’ler için yaptıkları tanımlardan da anlaşılacağı üzere KOBİ’lerin hem kendi yapıları hem de yer aldığı ülke ekonomilerinin farklı olmasından dolayı farklı özellikler taşıdığı bu nedenle de tüm dünya ülkelerinin üzerinde ittifak ettiği bir tanımın olmadığı görülmektedir. Kısacası her ülke ekonomik olanaklarını, istihdam rakamlarını, iş kolu, çalışan sayısı, sermaye miktarı, ithalat/ihracat rakamları, üretim metotları ve teknolojik imkanları benzeri nitel/nicel faktörleri baz alarak tanımla yapmıştır. Benzer şeyi Türkiye için de söylemek mümkündür. Nitekim Türkiye’de farklı KOBİ tanımları mevcuttur (Soydal, 2006, s.540). Yani Türkiye’de de kişiler ve kurumlar tarafından yapılan standart bir KOBİ tanımının olmadığı görülmüştür. Standart bir tanım yapılmıyorsa da Türkiye’de KOBİ tanımını yapan belli başlı kurumlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Şimşek, 2002, s.6; Demir, 2018, s.11-13):

- Türk Ticaret Kanunu
- Esnaf Sanatkarlar Odası Kanunu
- Gelir Vergisi Kanunu
- Sanayi Sicil Kanunu
- Belediyeler Kanunu
- Devlet İstatistik Enstitüsü
- Sınai Yatırım ve Kredi Bankası
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- İstanbul Sanayi Odası
- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
- Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV)
- Türkiye İhracat Kredi Bankası (EXIMBANK)
- Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı (KÜSGET)
- Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM)
- Hazine Müsteşarlığı

- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Halk Bank
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

Yukarıda verilen kurum ve kuruluşlardan bazılarının KOBİ için yaptıkları tanımlar (Akdağ, 2014, s.12) Tablo 1.4’ te gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, tanımlamalarda ortak ölçütler (çalışan sayısı vb.) mevcut olsa da bu ölçütlerin büyüklük ve miktar bakımından farklı olduğu söylenilebilir.

Tablo 1.4. Türkiye’de Bazı Kurum ve Kuruluşlarca Yapılmış KOBİ Tanımları

KURUM	Tanım Ölçütleri	Mikro İşletme	Küçük İşletme	Orta İşletme
KOSGEG	Çalışan sayısı	<10	<50	<250
	Net satışlar	< 1 milyon TL	< 5 milyon TL	< 25 milyon TL
	Bağımsızlık ölçütü	Başka işle. ait ser. oranı <25	Başka işle. ait ser. oranı <25	Başka işl. ait ser. oranı <25
BİLİM ve SANAYİ BAKANLIĞI	Çalışan sayısı	<10	<50	<250
	Yıllık net satış has veya bilan büy.	< 1 milyon TL	< 8 milyon TL	< 40 milyon TL
HALKBANK Teşvik Belgeli	Çalışan sayısı	-	-	< 150 milyon TL
	Arsa, bina hariç sabit yat.	-	-	100.000 TL
HALKBANK Teşvik Belgesiz	Çalışan sayısı	-	-	<250
	Arsa, bina hariç sabit yat.	-	-	400.000 TL
HAZİNE MÜŞTEŞARLIĞI	Çalışan Sayısı	<10	<50	<250
	Yatırım tutarı (arsa ve bina hariç)	400.000 TL	400.000 TL	400.000 TL
DIŞ TİCARET MÜŞTEŞARLIĞI	Çalışan sayısı	-	-	200
	Sabit ser. yat.	-	-	< 2 milyon \$
EXİMBANK	Çalışan Sayısı	-	-	< 200
	Sabit sermaye yatırımı	-	-	< 2 milyon \$
DİE VE DPT	İşçi Sayısı	<10	<50	<250

Kaynak: (Akdağ, 2014, s.12).

Esasen bu kurum ve kuruluşlar daha çok kendi ihtiyaç ve anlayışları çerçevesinde KOBİ tanımını yaptıkları için Türkiye’de günümüze dek üzerinde mutabık kalınan bir KOBİ tanımının yapılmadığını söylemek mümkündür (Akdağ, 2014, s.8).

Ayrıca bu tanımlamalardaki karışıklığı ortadan kaldırmak, standart ve AB uyumlu bir tanımlama için Türkiye’de resmi olarak KOBİ tanımı yapılmıştır. Bu tanım, Bakanlar Kurulu’nun 2005/9617 Sayılı Kararı ile kabul görülen “Küçük ve Orta Büyüklükteki

İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik” ile yapılmıştır. Söz konusu yönetmenlik 18 Kasım 2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmış ve altı ay sonra 18 Mayıs 2006’da yürürlüğe girmiştir. Yönetmenlikte KOBİ aşağıdaki gibi tanımlanmıştır (Sakallı, 2011, s.4-5) :

“a) Mikro işletme:10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da aktif toplamı 1 milyon TL’yi aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler,

b) Küçük işletme:50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da aktif toplamı 5 milyon TL’yi aşmayan işletmeler,

c) Orta büyüklükteki işletme: 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da aktif toplamı 25 milyon TL’yi aşmayan işletmeler olarak tanımlanmıştır”

Daha sonra ise bir çok bakanlık, kurum ve kuruluşun katılımıyla yapılan toplantılar neticesinde KOBİ’lerin verilecek olan teşviklerden daha çok faydalanması nedeniyle küçük ve orta ölçekli işletmelerin tanımı ve niteliklerini belirleyen yönetmelik günümüz şartlarına uygun hale getirilmiş ve 4 Kasım 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Yönetmenliğin bu yeni halinde mikro işletmeler için yeni bir tanım yapılmamıştır. Söz konusu yönetmenlikte 2005 yılındaki yönetmenlikten farklı olarak küçük işletmeler için; 5 milyon TL olan net satış hasılatı 8 milyon TL’ye, orta büyüklükteki işletmeler için; 25 milyon TL olan net satış hasılatı ise 40 milyon TL’ye çıkarılmıştır (Demir, 2018, s.14-15).

1.1.2. KOBİ’lerin Özellikleri

İşletmelerin büyüklüğünün özellikle de KOBİ’lerin tanımsal olarak belirlenmesi ve açıklanması için nicel ve nitel ölçütler olmak üzere genellikle iki özellik esas alınmaktadır (Müftüoğlu, 1993, s.41; Yüce, 2007, s.4-6).

1.1.2.1.KOBİ’lerin Nitel Özellikleri

KOBİ’ler için değerlendirilen nitel özellikler, işletme sahibi ile ilgili nitel özellikler ve işletmeyle ilgili nitel özellikler olmak üzere iki ana başlıkta toplanmaktadır. İşleme sahibi ile ilgili nitel özellikler içinde işletme sahipliği ve yöneticiliği gibi hususlara bakılmaktadır. Çünkü çoğunlukla KOBİ’lerde işletme sahibi/girişimci ve yöneticilik gibi vasıflar aynı şahısta

toplanmaktadır. Dolayısıyla burada işletme sahibi sahip-yönetici vasfıyla risk almakta aynı zamanda işletmede fiilen çalışmakta ve işletmenin belli kademelerinde işletmedeki işlere doğrudan müdahale edebilmektedir. Nitel özelliklerden ikincisi olan işletmeyle ilgili niteliklere bakılığında ise işletmedeki yönetim, finansman yapısı, pazarlama, tedarik olgusu, üretim yapısı ve personel gibi bir çok işletme fonksiyonu sıralanmaktadır (Yüce, 2007, s.6).

1.1.2.2. KOBİ'lerin Nicel Özellikleri

Nicel özellikler KOBİ'lerin tanımlanması ve açıklanmasında en çok kullanılan ölçütler olup, bu ölçütlere göre işletmelerin küçük, orta ve büyük işletme olup olmadığı şeklinde sınıflandırma yapılmaktadır (Yüce, 2007, s.5). İşletmeler açısından birçok nicel özellelikler bulunabilir. Özellikle ilgili literatürde geçen nicel özelliklerden bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Müftüoğlu, 1993, s.75):

- İşletmede istihdam edilen çalışan sayısı
- Çalışma süresi
- Ücret ve işgücü maliyeti toplamı
- Sabit varlıkların miktarı
- Makine sayısı ve makine parkı değeri
- Makinaların iş zamanı toplamı
- Amortisman tutarı
- Kullanılan alan ve hacim
- Kullanılan malzeme miktarı ve maliyeti
- Kullanılan enerji miktarı ve maliyeti
- Toplam çevirici güç
- Toplam sermaye ve öz sermaye
- Çalışma sermayesi ve sabit sermaye
- Sipariş miktarı ve tutarı
- İşletme kapasitesi ve kapasite kullanım derecesi
- Üretim aşamaları ve vardiya sayısı
- Satış tutarı
- Kar hacmi ve katma değer
- Ödenen vergi miktarı

- Net servet
- Piyasa payı
- Satışlarda ihracat tutarı

Müftüoğlu (1993, s.75) nicel ölçütlerin daha çok rakamsal ve ölçülebilir veriler olması gerektiğini vurgulayarak bu ölçütleri Tablo 1.5'deki gibi bir sınıflandırmaya tabi tutmuştur. Ölçütler işletmedeki personel sayısı, makine sayısı kullanılabilir alan, kullanılabilir hacim, kapasite, sabit varlık değeri, makine parkı değeri, satış tutarı, kar hacmi, katma değer, ödenen vergi miktar ve pazar payı olarak sıralanmaktadır.

Tablo 1.5. Nicel Özelliklerin sınıflandırılması

Girdi-Çıktı/Miktar-Değer	Fiziki Miktar	Parasal Değer
Girdi	-Personel sayısı -Makine Sayısı -Kullanılabilir alan (Arazi bina)	-Sabit Varlıklar değeri - Makine Parkı Değeri
Çıktı	-Kullanılabilir Hacim -Kapasite	-Satış Tutarı - Kar hacmi - Katma değer - Ödenen vergi miktarı - Pazar payı

Kaynak: (Müftüoğlu, 1993, s.80).

Benzer bir sınıflandırma ise Yüce (2007, s.5-6) tarafından yapıldığı görülmektedir. Bu ölçütler olarak, işletmedeki personel ve makine sayısı işletmede kullanılabilir alan ve hacim, üretim kapasitesi, işletmede bulunan sabit varlıkların değeri, işletmenini satış tutarı, pazar payı ve katma değer gibi özellikler sayılmaktadır.

1.1.3. KOBİ'lerin Önemi

İktisadi büyüme ve kalkınma döneminin başlangıç aşamalarında KOBİ'ler daha da önemli hale gelmiştir. Bir yandan yapılarındaki esneklik ve dinamiklik nedeniyle ekonomide canlanma, yapısal değişim süreci ve teknolojik gelişmeye uyum sağlama bakımından ekonomik birim olurken, diğer yandan da yoksulluğu ve bölgeler ararsındaki gelişmişlik farkını azaltacak bir sosyal birim olma özelliğini yakalamıştır. Bu nedenle günümüzde bu

işletmeler gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerin iktisadi ve sosyal kalkınmalarında önem arz etmektedir (Dinçer, 2007, s.435).

1.1.3.1.Dünya’da KOBİ’lerin Önemi

İktisadi ve sosyal olarak KOBİ’lerin öneminin anlaşılması II. Dünya Savaşı dönemine denk geldiği görülmektedir. Özellikle KOBİ’lerin istihdamdaki payı nedeniyle devletleri KOBİ’leri korumaya ve geliştirmeye ilişkin tedbirler almaya yönlendirmiştir. Hatta Savaştan sonra tüm dünyada, KOBİ’leri desteklemeye yönelik politikalar oluşturulmuş ve ihtiyaçların karşılanması açısından destekler verilmeye başlanmıştır. Çünkü KOBİ’lerin Dünyada önemli olduğuna dair geniş bir literatür mevcuttur. Örneğin İtalya’da KOBİ’lerin istihdam oluşturma, teknoloji, verimlilik ve katma değer gibi konularda büyük işletmelerden daha iyi olduğu söylenilmektedir. Japonya’nın rekabet gücü açısından KOBİ ağının bulunduğu bilinmektedir. Yine California’da KOBİ’lerin ekonomik canlılığına ve ekonomide oynadıkları önemli role vurgu yapılmaktadır. Bu nedenle, KOBİ’ler ekonominin esnek üretim yapısına ayak uyduran örgütlenmeler olarak görülmektedir (Cansız, 2008, s.6-7).

Son günlerde KOBİ’ler gerek miktarları gerek üretimdeki payları ve gerekse milli gelire olan etkilerinden ötürü ülkelerin ekonomilerinde büyük önem arz etmektedir. Zira Avrupa Topluluğu’nun KOBİ’ler ile ilgili raporunda yer alan *“ekonomik sisteme katkıları, sayıları ve değişik alanlarda çalışmaları, sanayi, ticaret ve hizmet sektöründeki tüm iş kollarında var olan etkileri, istihdama ve yörelerin refah düzeylerine düzeylerine olan olan katkıları nedeniyle KOBİ’ler ticari ve endüstriyel yaşamışın gerekli bir parçasıdır ve onlar ekonominin dinamizmin canlılığın kaynağıdır”* (Şimşek, 2002, s.15), ifade KOBİ’lerin önemine dair yapıldığını söylemek mümkündür.

Öte yandan KOBİ’lerin sürekli değişen piyasa şartlarına hızlıca uyum sağlama, esnek üretim sistemleri, bölgesel gelişmede üstlendikleri rol, işsizliği azaltması ve yeni iş sahalarının açılmasındaki etkileri gibi barındırdığı özellikler sebebiyle ülkelerin iktisadi ve sosyal kalkınmasında önemli bir görev üstlendiği söylenilmektedir. Nitekim KOBİ’lerin bazı ülke ekonomilerindeki önemi için oluşturulmuş Tablo 1.6 incelendiğinde işletmelerin büyük bir çoğunluğun KOBİ olduğu (Tablodaki ülkelerin hepsinde %95’i geçmektedir) anlaşılmaktadır. Toplam istihdamın yarısından fazlası KOBİ’ler tarafından oluşturulduğu, Yatırımların

neredeyse üçte birinin KOBİ'ler tarafından yapıldığı ve katma değer ile ihracatta da önemli oranların KOBİ'ler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir (Cansız, 2008, s.4-5).

Tablo 1.6. KOBİ'lerin Ülke Ekonomileri İçin Önemi

KOBİLER/ÜLKELER	ABD	Almanya	Hindistan	Japonya	İngiltere	G.Kore	Fransa	İtalya	Türkiye
KOBİ'lerin Toplam İşletmelere Oranı	97,2	99,8	98,6	99,4	96	97,8	99,9	97	98,9
KOBİ'ler de Çalışanların İstihdamda Oranı	50,4	64	63,2	81,4	36	61,9	49,4	56	76,7
KOBİ'lerin Yatırımdaki Payı	38	44	27,8	40	29,5	35,7	45	36,9	38
KOBİ'lerin Üretimdeki Payı	36,2	49	50	52	25,1	34,5	54	53	37,7
KOBİ'lerin İhracattaki Payı	32	31,1	40	38	22,2	20,2	23	-	10
KOBİ'lerin Katma Değer İçindeki Payı	36,2	49	50	52	25,1	34,5	54	53	26,5
KOBİ'lerin Kredilerde Payı	42,7	35	15,3	50	27,2	46,8	48	-	25

Kaynak: (Cansız, 2008, s.5).

1.1.3.2. Türkiye'de KOBİ'lerin Önemi

Bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de KOBİ'ler; oluşturdukları istihdam ve katma değer, yaptıkları yatırımlar, verdikleri vergiler gibi birçok alanda önem arz etmektedir. 1970'li yıllardaki petrol şoklarına müteakip değişen veya büyüyen talep ve teknolojiye hemen uyum sağlaması gibi avantajları nedeniyle günümüzde KOBİ'ler önemli ekonomik birimler haline gelmişlerdir. Gelişmiş ülkelerde KOBİ'ler toplam işletmeler içinde %95 oranında pay almaktadır. Yine bu ülkelerde toplam istihdamın %50'sini, toplam yatırımın %40'nı, toplam üretiminin % 50'sini ve toplam ihracatın %30-40'ı KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmektedir. Aslında bu rakamlar Türkiye için de yaklaşık olarak aynıdır. Çünkü Türkiye'de KOBİ'lerin toplam işletmelere oranı %95, toplam istihdamdaki payı %59, toplam yatırıma katkısı %30-40 düzeyindedir. Sadece toplam ihracata katkısı düşük düzeylerde olup, % 8-9 oranındadır (Doğan, 2007, s.67).

Yukarıda bulunan ve Cansız (2008) tarafından belirtilen verilere ilişkin Tablo 1.6'ya bakıldığında KOBİ'lerin Türkiye için öneminin giderek arttığı söylenilebilir. Tablo

incelendiğinde Türkiye’de KOBİ’lerin toplam işletmeler içindeki payı %98,9, istihdamdaki yeri %76,7 yatırımlardaki katkısı %38, üretimdeki payı %37,7, ihracatta katkısı %10, oluşturulan katma değer içindeki oranı ise %26,5 olduğu görülmektedir.

Özetle verilerden hareketle Türkiye’de yoğunluğun KOBİ ekonomi üzerinde olduğu söylenilebilir. Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine bakıldığında Türkiye’de girişim sayılarının son yıllarda giderek arttığı ve bu girişim sayıları içerisinde de 1-9 arası personel istihdam eden işletmelerin oranının yaklaşık %98,37 olduğu görülmektedir. Oysaki 250 ve üzeri personel istihdam eden işletmelerin oranı ise yalnızca %1,63 olduğu anlaşılmıştır (Demir, 2018, s.33).

1.1.4. Ekonomik ve Sosyal Açıdan KOBİ’ler

KOBİ’ler, günümüzde globalleşmenin oluşturduğu güçlü rekabet ortamında ulusal ekonomilerin büyümesi ve korunması açısından önemli görevler almaktadırlar. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde oluşturdukları istihdam ve yapılarındaki esneklik sayesinde yerel değişimlere hızlıca cevap vermeleri nedeniyle ekonomilerin gelişmesinde önemli rol üstlenmektedirler. Ülke ekonomilerini küresel rekabetin olumsuz zararlarından korunmasında etkilidirler. Ayrıca yerel olma özellikleri sayesinde yabancılaşmayı engellemesi ve orta sınıfi kuvvetlendirmesi gibi sosyal açıdan rolleri bulunmaktadır (İraz, 2005, s.367).

1.1.4.1. KOBİ’lerin Ekonomik Büyüme Katkısı

KOBİ’ler hem mal ve hizmet üreten hem de büyük işletmeler için gereken hammadde ve ara malı üreten ekonomik birimlerdir. Bir ekonomide üretimin artması yatırımların artmasına ya da var olan kapasitenin daha etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasına bağlıdır. KOBİ’ler sayesinde ekonomilerde daha az yatırımlarla daha çok üretimi gerçekleştirme ve ürün çeşitliliği yakalama olanağı bulunmaktadır. Ayrıca KOBİ’ler küçük organizasyon yapıları sayesinde günümüz değişen talep ve teknolojiye daha hızlı uyum sağlamaktadırlar. Bu nedenle milli gelir ve yeni teknolojik buluşların gerçekleştirilmesine katkıda bulunurlar (Doğan, 2007, s.68-69).

KOBİ’ler sanayi üretimindeki oranları ve milli geliri artırmadaki etkileri bakımından ülke ekonomilerinde büyük önem arz etmektedir. Bunların yanı sıra ekonomilere dinamizm

katma, ekonomik refahı artırma, üretim esnekliği ve yenilikleri teşvik etme gibi etkileri de sıralanmaktadır. KOBİ'ler toplumdaki üretim potansiyelinin meydana çıkmasında etkili olan ve konjonktürel dalgalanmalara adapte olabilen, maliyetlerde tasarruf gerçekleştirebilen, kriz dönemlerinde iktisadi problemleri önleyebilen işletmeler olup, üretime katkı sunmaktadırlar. Aslında KOBİ'ler sadece büyük işletmelerin ürettiği benzer mal ve hizmetleri üretip onlarla rekabet ederek ekonomik canlılık getiren işletmeler değil, bununla birlikte büyük firmaların kullandıkları mamul veya yarı mamul faktörleri üreterek onların gelişmesine katkıda bulunurlar. Diğer bir ifadeyle, bir taraftan tek başlarına büyük firmalarla rekabet ortamında nihai mal ve hizmet üreterek iktisadi kalkınmaya katkı sağlarken; diğer taraftan da büyük firmaları tamamlayarak iktisadi büyümeye katkı sunarlar. Böylelikle ekonomilerde bir yan sanayi mahiyetinde büyük firmalarla ortak hareket ederler (Bilen ve Solmaz, 2014, s.63-65).

Diğer taraftan KOBİ'ler büyük işletmelerin eksikliklerini gidererek ekonomiye yararlı olmaktadır. Böylelikle yeni mal ve hizmetlerin piyasaya girmesinde ve onların tanıtımında rol üstlenirler. Büyük çoğunlukla hususi talepleri yerine getirebilmektedirler. Çoğu zaman ikinci el sermayeyi kullanarak hatta bazen devre dışı kalmış sermayeyi yeniden kullanarak iş yapabilmektedirler. Bu yönüyle de tüm işletmelerin riskini azaltmakta ve uzun dönemli maliyetleri düşürebilmektedirler. KOBİ'ler yeni buluş ve fikirlerin kaynağı olmasından dolayı faaliyette buldukları sektörlerde üretim esnekliği oluştururlar. İlaveten KOBİ'ler yan sanayi ya da büyük firmaların tamamlayıcısı konumunda iş yaptıkları için uzun vadede büyük endüstriler açısından ara malı ya da hammadde üreticisi durumundadırlar. Savaş dönemlerinde büyük endüstrilerin zarar görmesi halinde KOBİ'ler üretimi sağlayıp, küçük çapta da olsa ihtiyaçları karşılamaktadırlar (Doğan, 2007, s.69).

Kısacası KOBİ'ler yenilik oluşturma potansiyelleri, yeni ihtiyaçları karşılama, yeni pazarlar oluşturma gibi özellikleri ile ekonominin gelişmesi için önemli olmaktadır. Esnek yapıları nedeniyle toplumda taleplerde oluşan değişimlerle meydana çıkan sorunların çözümünde ve ekonomik buhran dönemlerinde krizin bertaraf etmeleri noktasında önemli işlevler üstlenirler (İraz, 2005, s.372).

1.1.4.2. KOBİ'lerin Yerel kalkınmaya Katkısı

Ekonomik alanda önemli görevler üstlendikleri gibi sosyal alanda da önemli görevler üstlenen KOBİ'lerin en mühim katkılarından biri de ülkedeki bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarını azaltarak bölgesel gelişmeye hızlı bir ivme kazandırmaktır. Türkiye'de de KOBİ'ler geniş alana dağılmaları nedeniyle bölgesel kalkınmışlık farklarının azaltılmasında ve mülkiyetin çoklu alanlara dağılmasında etkili olmaktadır. Çünkü KOBİ'ler büyük firmaların çoğunlukla ticaretin en hızlı ve yoğun olduğu büyük kentlerde toplanmasının aksine yapıları sebebiyle Türkiye'nin tüm coğrafi bölgelerine dağılmışlardır. KOBİ'lerin tüm bölgelere dağılması ise ekonomik faaliyet ve işlemlerin bölgeler bazında dengeli dağılması anlamına gelmektedir. Bu işletmeler daha çok emek-yoğun olduklarından bölgesel istihdam olanaklarını da artırarak küçük kentlerde veya kırsaldaki insanların iş bulma nedeni ile büyük şehirlere olan göçü önleyerek bölgenin kendi potansiyelinin bölgede kalması noktasında katkıda bulunmaktadır (Çatal, 2007, s.345).

Bölgesel kalkınmada KOBİ'lerin sunabileceği avantajlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Türkoğlu, 2002, s.289):

- KOBİ'ler emek-yoğun üretim yaptıkları için istihdam oluşturmak açısından daha az sermayeye gereksinim duymaktadırlar.
- Piyasada artık yararlanılmayacak uygun alanlara yerleşebilirler.
- Kırsal ve uzak bölgelerde yerleşebilir özellikte olup ek gelir oluştururlar.
- Çoğunlukla vasıfsız işgücüne gelir ve istihdam fırsatı oluştururlar.
- Gelir ve fırsat eşitliğini sağlamaya katkıda bulunurlar.
- Kalkınma sürecinde artık kullanılmayacak kaynakları kullanarak bu kaynakları daha yararlı hale gelmesine olanak tanırırlar.
- Girişimcilik kapasitesini geliştirmeye ve işçilerin eğitilmesine olanak tanırırlar.
- Çalışanların gerek eğitim gerekse kalite noktasında gelişimine katkı sunarlar.
- Kullandıkları girdiler göreceli olarak daha az ithal malı oldukları için dış ticaret bakımından olumsuz etki oluşturmazlar.
- Tarımsal sektörle daha çok bağlantıları mevcut oldukları için kırsal kalkınmaya olumlu etkide bulunurlar .

Yine KOBİ'lerin bölgesel kalkınma üzerindeki oluşturduğu etkiyi 5 aşamada açıklamak mümkündür (Çatal, 2007, s.345-346; Türkoğlu,2002, s.289-290):

1. KOBİ'lerin ülkenin bütün coğrafik alanlarına dağılması,
2. Özellikle kırsal/taşra alanlarda bu işletmelerin istihdam ve gelir oluşturarak bölgedeki göçü önlemesi,
3. Duran veya azalan göç neticesinde bölgede ekonominin canlanması,
4. Bölgenin olanaklarına ve uygulanacak kalkınma politikalarına paralel olarak canlanan ekonominin büyük ve yüksek firmaların doğuşunu teşvik edici bir ekonomik ortamı oluşturması
5. Büyük firmaların kurulması ile bölgesel gelişmişliğin hızlanması ve neticede ülke kalkınmasının sağlanmasıdır.

Özetle günümüzde tüm dünya ülkeleri KOBİ'lerin büyüme, sosyal birleşme, istihdam, bölgesel ve yerel kalkınmaya sağladığı katkılarından dolayı önemli olduğunun farkındadırlar. Dolayısıyla sağlam bir KOBİ yapısının ekonomik kalkınma, siyasi istikrar ve sosyal barış gibi birçok noktada önemli olduğu vurgulanmaktadır (Çatal, 2007, s.345-346).

1.1.4.3. KOBİ'lerin İstihdama Katkısı

İstihdam oluşturma açısından kısa dönemde en önemli kaynak KOBİ'lerdir. Toplumda hızlı bir şekilde artan KOBİ'ler çalışanların büyük bir çoğunluğunu istihdam etmekte ve istihdamdaki payları sürekli olarak artmaktadır. Özellikle genç nüfusun istihdam problemine çözüm olarak küçük işletmelerin yetiştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (İraz, 2005, s.371).

Çayın (2016) TRC3 bölgesinde işsizliğin Türkiye ortalamasının çok üstünde olduğunu vurgulamış ve problemin ortadan kaldırılması için Çatal (2007, s.350): *“Türkiye’de KOBİ’ler bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesinde, mülkiyetin bütün bölgelerde yayılmasında ve istihdam imkânlarının oluşturulmasında oldukça önemli rol üstlenmişlerdir. Türkiye’nin gelişmekte olan bölgelerinde yaşanan problemlerden önemlisi işsizliktir. İşsizlikle mücadelede en önemli unsur ise, hiç şüphesiz yatırımların artırılmasıdır. Burada da KOBİ’lerin hali hazırda sürdürdükleri ve firmalarını büyüyerek daha da artıracakları bölgesel istihdama katkısı, bölgesel*

gelişmede önemli bir reçete olarak görülmektedir” söyleminden hareketle bölgede KOBİ’lerin incelenmesi ve üzerinde durulması gerektiğinin altını çizmiştir (Çayın, 2016, s.949).

İşsizlik problemi sosyo-ekonomik kalkınma seviyeleri ne olursa olsun çoğu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin en büyük toplumsal problemidir. Dolayısıyla ülkeler için çalışmak durumunda olanlar ve çalışmak isteyenleri istihdam etmek ekonomik ve sosyal hedeflerin en önemlilerindedir. KOBİ’lerin en büyük özelliğinin ise istihdam imkânlarını sunması olarak (Öcal, 2009, s.12-13), düşünüldüğünde istihdam için önemi ortaya çıkmaktadır.

1.2. KOBİ' LERİN FİNANSMAN SIKINTILARI

İlgili yazında KOBİ’lerin finansman sorunları bazı durumlar göz önünde (Örneğin vade kıstası gibi) bulundurularak farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Ancak Türkiye’nin iktisadi ve sosyal yapısı ile işletmelerin geleneksel yapısını dikkate alarak finansman sorunlarını öz sermaye yetersizliği, işletme sermayesi yetersizliği, sermaye piyasasından fon sağlayamama, finansal yönetimdeki yetersizlik ve kredinin elde edilmesinde karşılaşılan zorluklar şeklinde sıralamak mümkündür (Yüce, 2007, s.52-53; İskender, 2009, s.33).

1.2.1. Öz Sermaye Yetersizliği Sıkıntısı

İşletmenin öz sermayesi, “İşletme sahip ve ortakları tarafından işletmeye konulan sermaye, geçmiş dönemde elde edilen karın işletmede bırakılan kısmı ile sermaye ve kar yedekleri toplamı” olarak tanımlanmaktadır (İskender,2009, s.34). Öz sermaye işletmelere ekonomik değerlerin elde edilmesi için kaynak olmakla beraber işletmenin alacakları bakımından da güven vermektedir. Dolayısıyla işletme açısından öz sermayenin yeterli olup olmadığı önem arz etmektedir (Yüce, 2007, s.53).

KOBİ’lerde özellikle kuruluş aşamasında, başlangıç sermayelerinin ne kadar tutacağı ve bununu hangi metotlarla belirleneceği noktasında bilgi eksikliği vardır. Ancak bu bilgi eksikliğini gidermek ve finansal konularda uzman kişi/kurumlara danışmak için istekli davranmazlar (Yüce, 2007, s.53-54; İskender,2009, s.34). Dolayısıyla gerekli destekler almayan ve eksik altyapıya sahip KOBİ’lerde finansman sıkıntıları yatırım aşamasında ortaya çıkmaktadır. Ayrıca KOBİ’lerde öz sermaye artışının yavaş olması durumu da finansman

sorunlarına sebebiyet vermektedir. İşletmelerin faaliyetlerini devam ettirmek için borçlanmaya gitmesi borç/öz kaynak dengesine zarar vermekte ve bu sorun giderek öz sermaye oranını azalmaktadır (İskender, 2009, s.34).

Kısacası yeni kurulmuş bir işletme sahibinin, yatırım yapma aşamasında ihtiyaç duyulan bilgi alış verisini yapamaması, yatırım etütlerini gereğince oluşturamaması, altyapı eksiklikleri, devletten yeteri miktarda destek alamaması gibi faktörler bu işletmenin piyasaya girmesini güçleştirmektedir. İlaveten kişi başına düşen milli gelir düzeyinin düşüklüğü tasarrufları düşürmekte ve yatırımlara yetecek sermayenin oluşmasına mani olmaktadır. Bu da yeni yatırımları olumsuz etkileyerek işletmelere finansman sıkıntısı oluşturabilmektedir (Yüce, 2007, s.54).

1.2.2. İşletme Sermayesi Yetersizliği Sıkıntısı

Genel manada işletme sermayesi, işletmenin kısa bir hesap döneminde nakitte dönüştürebilir iktisadi değerlere yapılan yatırımlar olarak açıklanmaktadır. KOBİ'lerin kuruluş döneminde yapılan büyük hatalardan biri de yatırım tutarı hesaplanırken işletme sermayesi tutarlarınının hesaba katılmamasıdır. Çoğunlukla sağlanabilen kısıtlı sermayenin büyük bir kısmı sabit varlıklara yatırılmakta işletme faaliyetinin sürdürülmesi için zorunlu işletme sermayesi gereğince ciddiye alınmamaktadır. Halbuki yatırımların başarılı olması için yatırım miktarının sağlıklı bir şekilde ortaya konulması kadar; sabit ve dönen varlıklar arasında düzenli bir biçimde dağılması da çok önemli olmaktadır (İskender, 2009, s.34-35).

Yüksek enflasyon ve iktisadi istikrarsızlık gibi ülkelerin karşılaştıkları ekonomik problemlerin olduğu dönemlerde KOBİ'lerin işletme sermayeleri zamanla azalmakta ve finansman sıkıntısının oluşmasına neden olmaktadır. Çünkü yükselen enflasyon girdi maliyetlerini yükseltmekte ve işlem sermayesinin daha çok olmasını sağlamaktadır. Dahası sabit varlık yatırımlarının çoğunluğunu yapmış ve belirli bir üretim/satış kapasitesine ulaşmış işletmelerde, enflasyonun yüksek olduğu zamanlarda daha çok işletme sermayesine gereksinim olmaktadır. Bu durumda eldeki kısıtlı kaynaklar ile bu gereksinimler temin edilemediğinden KOBİ'ler genellikle değişik kaynaklardan borçlanma yoluna gitmek istemekte ancak büyük banka teminatları ve yüksek maliyetler gibi nedenlerden dolayı yeteri kaynağı elde

edememektedirler. Dolayısıyla farklı kaynaklar bulmakta güçlük çeken KOBİ'lerin, daha modern hale gelmesi ve kapasitelerini geliştirmeleri oldukça güç olmaktadır (İskender, 2009, s.35; Demir, 2018, s.44).

1.2.3. Kredi Temininde Karşılaşılan Güçlükler

KOBİ'lerin en büyük sorunlarından biri de kredidir. Karları düşük olan KOBİ'lerin yatırım ve işletme sermayesi düzenlemede yetersiz ve kaynaklarının ihtiyaca cevap verememeleri nedeniyle genel bankacılık sitemine ve kredilerine başvurduğu zaman bazı bürokratik engeller, ödemede güçlük çekeceği yüksek faiz oranları ve ödeme şartları gibi sorunlar ile karşılaşabilmektedirler. Ayrıca Türkiye'de risk setmayesi başka bir problem olarak görülmektedir. Faiz ve enflasyonun yüksek olması ve para piyasalarındaki beklenmedik değişiklikler, çalışmaların ertelenmesine sebebiyet vermektedir (Akgemci, 2001, s.32).

Türköz (2008, s.41) KOBİ'lerin kredi ile finansmanda karşılaştıkları belli başlı bazı sorunları aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- Kredi teminine ilişkin sıkıntılar
- Kredi miktarına ilişkin sıkıntılar
- Kredi maliyetine ilişkin sıkıntılar
- Kredi vadesine ilişkin sıkıntılar
- Kredi edinmede teminat sıkıntısı
- Kredinin ödemesiz süresiyle ilgili sıkıntılar

KOBİ'ler yüksek faiz, büyük teminat şartları, kredi vadesi ve kredi miktarının azlığı gibi nedenlerden dolayı finans kuruluşlarından yeterli kredi elde edememektedirler. KOBİ'ler kredi kanalıyla finansmanında en sık teminat gösterememe problemini yaşamakta ve kısa dönemli finansman gereksinimini karşılamak üzere başvurdukları finans kuruluşunun, krediye karşılık talep ettiği ipoteği/ kefaleti verememektedirler. Öyle ki bankalar düşük riskle çalışma politikaları gereği bazen kredinin birkaç katı kadar teminat istemektedirler. Bu teminatlar yerine getirildiği zaman da elde edilen kaynağın maliyeti yükselmektedir. Zira kredi talep miktarı düşük ve riskleri yüksek olduğundan bankalar için kredi işlem maliyeti arttığından verilen kredinin faizi de yükselmektedir (Türköz, 2008, s.41-42).

1.2.4. Finansman Yönetimde Yetersizlik Sorunu

KOBİ'lerin faaliyetleri boyunca finansman sıkıntısı ile karşılaşmalarının mühim bir nedeni olarak finans yönetiminin bilinçli ve yeterli yapılmamasından kaynaklandığı bilinmektedir. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), yaptığı bir araştırmada KOBİ'lerin finans yönetimiyle ilgili sorunları genel olarak aşağıdaki gibi sıralamaktadır (Türköz, 2008, s.73-74) :

- Hem işletme personelleri hem de diğer personellerin finansman hususundaki bilgi eksikliğinden kaynaklı finansal analizlerin hazırlanmadığı, dolayısıyla işletmelerin durumunun net olarak ortaya konulmadığı ve söz konusu işletmelerde düzenli bir muhasebe sisteminin olmadığı anlaşılmıştır.
- KOBİ'lerin, maliyeye, mahalli idarelere bağlı oldukları odalara, Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) ve Bağ-Kur gibi kurumlara ödemesi gereken vergi, aidat ve prim gibi ödeneklere ilişkin yetersizlikler ve bu ödemelerin gecikmesi sebebi ile ek mali yükümlülüklerin oluştuğu görülmektedir.
- İşletme planlarında olmayan ek yükler ödenmediğinde, yabancı kaynakların teminindeki zorluklar sebebi ile çoğunlukla öz sermayeden veya akraba ve arkadaş çevresinden temin edilen borçlarla karşılanmaktadır. Bu da uzun vadede, şirketin öz sermayesinin azalmasına neden olmakta ve finansman sıkıntılarını artırmaktadır.
- KOBİ'lerin tasarruflar konusunda bilinçsiz hareket etmeleri diğer bir sorundur. Girişimciler tarafından sağlanan karlar, yatırımlar yerine, ölü yatırımlar olarak nitelendirilen gayrimenkul alımları gibi varlıklara yönlendirilmektedir. Bu da işletmelerin büyümeleri önünde engel teşkil etmektedir.

1.2.6. Sermaye Piyasasından Fon Sağlayamama Sıkıntısı

Sermaye piyasaları firmalara fon desteğinde bulunarak riskli olan projeleri finanse etmektedir. Bu piyasalar firmalar için denetim görevi yapmakta ve firmaları piyasaya tanıtarak reel sektörün büyümesine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle sermaye piyasası KOBİ'ler için önem arz etmektedir. Türkiye'de KOBİ'lerin ulusal alanda sermaye piyasasından fon desteği

alma imkânları kısıtlıdır. Çünkü bir işletmenin halka arz yoluyla fon desteği alması ve menkul kıymetler borsasına kote alabilmesi için gerekli koşulları yerine getirmesi KOBİ'ler için çok zor bir durumdur (İskender, 2009, s.38).

Diğer bir ifadeyle Türkiye'de KOBİ'lerin sermaye piyasasından fon ihtiyacını temin etmeleri ulusal pazar koşullarında mümkün olmamaktadır. Çünkü halka arz yoluyla kaynak sağlayıp İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) işlem görebilmesi için bazı şartların sağlanması gerekmektedir. Bu şartlar Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından İMKB kotasyon yönetmeliğine göre belirlenmiş ve resmi gazetede yayınlanmıştır. Aslında KOBİ'lerin, sermaye piyasasından kaynak sağlayamamaları nedeniyle İMKB bünyesinde Ulusal Pazar şartlarını yerine getiremeyen işletmeler için ikinci Ulusal Pazar kurulmuş ve burada işlem görmek için istenen koşullar daha esnek olarak belirlenmiştir (Yüce, 2007, s.58).

1.3. KOBİ' LERE FİNANSMAN SAĞLAYAN KURULUŞLAR

KOBİ'ler ülkelerin sanayileşme sürecinde ekonomik ve sosyal yapıyı düzenleyen, ideal paylaşım ve ticareti sürekli kılan en önemli etkenlerdendir. Son zamanlarda ülkeler KOBİ'lere destek vermesi ve çok yönlü yardımların yapılması için bazı kurum ve kuruluşları görevlendirmektedirler. KOBİ'lerin büyümesini etkileyen finansman problemleri beraberinde bir biriyle ilgili işletmecilik fonksiyonlarını artırarak finansal sıkıntılara neden olabilir. KOBİ'lerin finansal sisteminin var olan problemleri; eğitimli personel çalıştıramama, klasik üretim yöntemlerini kullanma, teknolojiden mahrum ve işletme sahibinin geleneksel yönetim yaklaşımının içinde kalması sıralanabilir. Bu problemlerden işletmeler tek başlarına kurtulabilirken, işleyen finans mekanizmasının neden olduğu finansman sorunlarıyla işletmeler tek başlarına mücadele edememektedirler (Yüce, 2007, s.63).

İskender (2009, s.47-48), Türkiye'de KOBİ'lere destek veren belli başlı kamu ve özel kurumları/ kuruluşları;

“Kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlar: Bankalar, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş., Kredi Garanti Fonu (KGF), GAP Bölgesi Girişim Destekleme ve Yönlendirme Merkezi, Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü ve Milli Produktivite Merkezi.

Mesleki teşekküller: Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Kefalet Kooperatifleri ve Küçük Sanayi Kooperatifleri.

Özel kuruluşlar: Bankalar, Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı

Teknik yardım ve danışmanlık hizmetleri veren diğer kurum ve kuruluşlar: Yükseköğretim Kurumları, Araştırma Enstitüleri, ilgili meslek kuruluşları

Yurtdışı destekli veya örgütlü diğer kurum ve kuruluşlar; Hollanda Yönetim İşbirliği Programı, Balkan Ülkeleri Ticareti Geliştirme Bölge Merkezi, Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü Ankara Ofisi ve Avrupa Yatırım Bankası” şeklinde sıralamaktadır. Bu kurum ve kuruluşlardan bazıları aşağıda incelenmeye çalışılmıştır.

1.3.1. KOSGEB Destekleri

20 Nisan 1990 yılında kurulan KOSGEB, Türkiye'nin iktisadi ve sosyal ihtiyaçlarının temin edilmesinde KOBİ'lerin payını artırarak daha etkin hale getirmek ve bunları rekabet edebilirliğini artırmak amacını taşımaktadır (İskender, 2009, s.53).

KOSGEB Özellikle 2003 yılından itibaren kendi kaynağını bankalar kanalıyla kullanarak kredi vermeye başlamıştır. Akabinde 22.03.2004 tarihli ve 2004/7131 sayılı Kararnamenin eki “Küçük ve Orta ölçekli Sanayi İşletmelerinin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi Amacıyla KOSGEB Tarafından Uygun Koşullarda Finansal Destek Sağlanması Hakkında Karar” ile KOBİ'lere kamu bankaları kanalıyla sıfır faizli ve üst limiti 100 bin dolar karşılığı TL olan ihracat, istihdam ve yatırım için kredi vermeye başlamıştır. 2008 yılına gelindiğinde ise, 26.04.2008 tarih ve 2008/13524 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla uygulamanın kapsamı daha geniş tutularak kamu bankalarının yanında diğer bankalar da sisteme dâhil edilmiştir. Ayrıca bu uygulamada verilecek kredinin tavan faiz miktarı 300 bin TL'ye yükseltilmiştir (Tıraş, 2011, s.80).

KOSGEB tarafından KOBİ'lere verilen destekler temel başlıklar olarak aşağıdaki gibi sıralanabilir (İskender, 2009, s.53-56):

- Bilişim destekleri
- Girişimciliği geliştirmeye yönelik destekler
- Bölgesel kalkınmaya yönelik destekler
- Danışmanlık ve Eğitime yönelik destekler
- Pazar araştırması ve ihracatı geliştirmeye yönelik destekler

- Kaliteyi geliştirmeye yönelik destekler
- Teknoloji geliştirme ve yeniliklere yönelik destekler
- Uluslararası İşbirliği Geliştirmeye yönelik destekler
- İhracata yönelik krediler

KOSGEB'in 2018 yılında verdiği destekler için Tablo 1.7'ye bakıldığında hemen hemen yukarıda sayılan tüm kategorilerde başvuruların olduğu görölmektedir. Toplamda 94.976 başvurunun olduğu ve bu başvurulardan 76.974 başvurunun onaylandığı anlaşılmıştır.

Tablo 1.7. KOBİ'lerin KOSGEB Destek Programına Yaptıkları Başvurular

Destekler	Toplam Baş	Onaylanan Baş	Reddedilen Baş	Revize Baş	Durdurulan Baş	Başarıyla Tamam. Baş	Başarısızlıkla Tamam. Baş
AR-GE, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı	3.874	2.000	1.039	0	22	125	15
İşbirliği Güç birliği Destek Programı	56	30	6	0	4	8	0
KOBİ Teknoyatırım Destek Programı	343	167	106	0	3	0	0
KOBİGEL – KOBİ Gelişim Destek Programı	9.364	5.494	3.637	0	31	25	13
Stratejik Ürün Destek Programı	717	243	359	0	0	0	0
TEKNOPAZAR – Teknolojik Ürün Tanıtım ve Pazarlama Destek Programı	167	130	3	0	0	2	0
Girişimcilik Destek Programı	48.946	41.453	3.165	0	234	7	35
Genel Destek Programı	19.656	15.729	0	0	3.885	0	0
İşletme Geliştirme Destek Programı	11.856	11.728	126	0	0	0	0
GENEL TOPLAM	94.976	76.974	8.441	0	4.179	167	63

Kaynak: KOSGEB 2018 Yılı Faaliyet Raporu

Öte yandan 2018 yılı içerisinde KOSGEB Destek Programları ve KOSGEB Kredi Faiz Desteklerini gösteren Tablo 1.8 incelendiğinde tutar olarak en çok Girişimcilik Destek Programının desteklediği bunu Genel Destek Programı ve KOBİ Gelişim Destek Programının takip ettiği gözlemlenmektedir. Ayrıca 2018 yılında KOSGEB Destek Programları Yönetmeliği çerçevesinde ödeme oluru verilen net işletme sayısının 75.345, KOSGEB Destek Programları Yönetmeliği ile KOSGEB KOBİ Kredi Faiz Desteği Yönetmeliği çerçevesinde destek ödemesi yapılmış kümülatif işletme sayısının ise 350.223 olduğu görölmüştür (KOSGEB, 2018, s.43).

Bölgelere göre 2018 yılındaki desteklere bakıldığında %25,7'lik pay ile Marmara Bölgesi ilk sırada gelmektedir. Bunu sırasıyla %21,5 ile İç Anadolu Bölgesi, %12,6 ile Ege Bölgesi izlemektedir. İllere göre bakıldığında ise, ilk 3 ilin sırasıyla %14 ile İstanbul %10 ile Ankara ve %6 İzmir olduğu anlaşılmaktadır. Yani 2018 yılında verilen toplam destek tutarının neredeyse üçte biri bu üç ilde faaliyette bulunan KOBİ'lere verilmiştir. Aslında bu dağılım TÜİK iş kayıtlarına göre 2016 girişim sayılarıyla paralellik arz etmektedir. Zira bahse konu olan istatistik verilerine göre Türkiye'de işletmelerin %24,2'si İstanbul'da, %7,2'si Ankara'da, %6,1'i İzmir'de bulunmaktadır (KOSGEB, 2018, s.44).

Tablo 1.8. 2018 Yılı KOSGEB Desteklerinin Sonuçları

Destek Adı	Destek Tutarı (TL)	İşletme Sayısı
A- KOSGEB Destek Programları Yönetmeliği Kapsamında Verilen Destekler	1.396.781.813	75.345
Araştırma - Geliştirme, İnovasyon Endüstriyel Uygulama Destek Programı	71.370.036	1.106
Genel Destek Programı	388.530.810	39.405
KOBİ Proje Destek	2.073.293	73
İşbirliği-Güçbirliği Destek Programı	9.488.250	31
Girişimcilik Destek Programı	596.332.602	31.790
Tematik Proje Destek Programı	311.483	6
KOBİGEL - KOBİ Gelişim Destek Programı	257.364.661	2.270
Teminat Giderleri Desteği	212.508	167
Uluslararası Kuluçka Merkezi Ve Hızlandırıcı Destek Programı	4.320.409	6
Teknolojik Ürün Tanıtım Ve Pazarlama (Teknopazar) Destek Programı	2.566.760	63
Stratejik Ürün Destek Programı	34.056.621	39
KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım (KOBİ Teknoyatırım) Destek Programı	29.770.360	28
Gelişen İşletmeler Pazarı KOBİ Destek Programı	72.126	2
İşletme Geliştirme Destekleri	311.897	359
B- KOSGEB KOBİ Kredi Faiz Desteği Yönetmeliği Kapsamında Verilen Destekler	531.417.826	274.878
2017 Yılı KOSGEB Sıfır Faizli İşletme Kredisi Faiz Desteği	511.342.708	273.362
2018 Yılı Makine Teçhizat Kredisi Faiz Desteği	15.003.633	144
Şanlıurfa İli Acil Destek Kredisi Faiz Desteği	102.600	3
İğdır İli Merkez İlçesi Acil Destek Kredisi Faiz Desteği	189.910	7
Osmaniye İli Kadırlı İlçesi Acil Destek Kredisi Faiz Desteği	119.600	6
Kilis İli Acil Destek Kredisi Vade Uzatım Kredi Faiz Desteği	4.659.375	1.356
GENEL TOPLAM (A+B):	1.928.199.639	350.223

Kaynak: KOSGEB 2018 Yılı Faaliyet Raporu

1.3.2 Kredi Garanti Fonu (KGF)

Kredi Garanti Fonu 1991 yılında KOBİ'lerin finansman ihtiyaçlarını gidermelerine yardım amacıyla kurulmuştur. KGF'nin asıl görevi, kuruluşundan beri bankalar yanında kredi değerliliği olan, fakat teminat gücü olmadığından kredi alamayan KOBİ'lere kefil olmak ve onlara teminat desteği sağlamaktır (KGF,2018, s.27). Böylece KOBİ'lere sunduğu kefaletle işletmelerin banka kredisi kullanmalarına olanak tanımaktadır. Yani KOBİ'lere sağladığı kefalet ile daha çok uzun vadeli ve uygun banka kredisi kullanabilmelerine fırsat sunmaktadır. Böylelikle girişimcilik faaliyetlerinin artmasına katkıda bulunmaktadır. Kredi Garanti Fonu'nda ileri yenilikçi ve ileri teknolojilere dayalı yatırımlar ihracat ve istihdamı artırıcı yardımlar ile bölgesel gelişme amaçlı yatırımlar öncelik tanınan alanlar olup, kadın ve genç girişimcilerin desteklenmesi ve artırılması temel hedef olarak belirlenmiştir (KGF, akt İskender, 2009, s.56-57).

KGF'nin yıllar itibariyle kullandığı kefalet oranlarını içeren Tablo 1.9 incelendiğinde, her ne kadar 2017 ve 2018 yıllarında kefalet verilen firma sayısı 1994-2016 yılları arasında kefalet verilen toplam firma sayısından daha düşük görülse de 2018 yılındaki rakamların 2017 yılına göre büyük oranlarda düştüğü gözlemlenmiştir.

Tablo 1.9. 1994-2018 Dönemi Kefalet Taleplerinin Karşılama Durumu (Milyon TL)

Dönem	Talep Edilen Kefaletler (Gelen Talep)			Verilen Kefalet (Onaylanan Talepler)			Kullandırılan Kefaletler (Açılan Talep)		
	Firma Sayısı	Kredi Tutarı	Kefalet Tutarı	Firma Sayısı	Kredi Tutarı	Kefalet Tutarı	Firma Sayısı	Kredi Tutarı	Kefalet Tutarı
1994-2015	35.408	25.310	18.695	24.085	15.054	10.913	17.674	9.660	7.189
2016	30.220	14.387	11.389	23.365	9.580	7.375	19.506	6.682	5.128
2017	321.321	323.101	290.873	314.239	264.982	238.774	297.682	208.116	187.499
2018	125.146	114.861	100.586	123.931	108.469	95.010	119.294	85.942	75.357
1994-2018	496.117	556.852	491.853	470.860	417.637	370.265	440.762	322.809	286.676

Kaynak: Kredi Garanti Fonu 2018 Yılı Faaliyet Raporu

Diğer taraftan KGF'nin verdiği kefalet oranlarının işletme ölçeğine göre alındığı Tablo 1.10 dikkatte alındığında, KGF'nin büyük çoğunlukla KOBİ'lere (%72) kefalet ile kredi kullandırdığı belirlenmiştir.

Tablo 1.10. 1994-2018 Dönemi İşletme Ölçeğine Göre Verilen Kefaletler(Milyon TL)

İşletmeler	İşlem Say.	Verilen Kefalet ile Kullandırılan Kredi Hacmi	Kefalet Tutarı	Oran (%)
KOBİ	428.094	234.289	207.233	72
KOBİ DİŞİ	12.668	88.520	79.442	28
Toplam	440.762	322.809	286.676	100

Kaynak: Kredi Garanti Fonu 2018 Yılı Faaliyet Raporu

1.3.1. Kamu ve Özel Banka Kredileri

Banka kredileri Türkiye'de KOBİ'lerin en yaygın olarak başvurduğu finansman aracıdır. Fakat KOBİ'lerin banka kredilerinden faydalanma oranı çok düşüktür. Türkiye'deki yüksek enflasyon ve faiz oranları bankaların özel sektöre vereceği kredileri sınırlandırmıştır. Bununla birlikte bankalar daha çok büyük işletmelere kredi vermeyi tercih etmektedirler. Bankalardan gereği kadar kredi temin edemeyen KOBİ'ler öz kaynaklarını veya taşınmazlarını ipotek ettirmek gibi yöntemlere başvurma yollarına gittikleri görülmektedir (Yüce, 2007, s.70).

Fakat Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların KOBİ'lere yönelik destekleri son yıllarda ivme kazanmıştır. Bankalar, daha önce salt büyük firmalar ve holdinglere yönelik faaliyette bulunurken, artık küresel çapta KOBİ'lerin günbegün artan önemini anlamış ve KOBİ'lere yönelik faaliyetlere yönelmişlerdir. Özellikle 2001 ekonomik krizinin ardından bankalar yeniden yapılanmış aktif ve müşteri sayısının arttırılması önemli hale gelmiştir. Hal böyle olunca bankalar kurumsal müşterilerde kıstas olan ciro ya da aktif büyüklük kriterini düşürerek yüksek bankacılık potansiyeline sahip KOBİ'leri ortak ölçekli işletmeler olarak değerlendirmeye başlamış ve bunlara ticari müşteri kategorisinde bankacılık hizmeti sunulmaya başlanmıştır (Türköz, 2008, s.74-75).

Türkiye'de kamu bankaları olarak Halk Bankası, Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası (Demir, 2018:53-55), özel bankalar olarak İş Bankası, Garanti Bankası, Akbank, HSBC, Türkiye Ekonomi Bankası, Finansbank, ING Bank, gibi bankalar (Türköz,2008, s.76-81),

olmak üzere neredeyse tüm bankaların KOBİ'lere yönelik destekler/faaliyetler sürdürdüğü söylenilebilir.

Örneğin Halk Bankası “Sektörünüze özel, ürün ve hizmetlerden oluşan; nakit kredi ihtiyacından, bankacılık hizmetlerine kadar tüm gereksinimlerinizi karşılayan ve işkolunuza özel destek paketleri ile Bankanız Halkbank siz KOBİ'lerimizin yanında olmaya devam ediyor.” İfadesi ile, “İmalatçılar, İhracatçılar, Turizmciler, Otomotivciler, Eczacılar ve tüm diğer sektörlerle” yönelik destek paketlerini aşağıdaki gibi sıralamaktadır (Halk Bankası, 2019)¹ :

- İhracat Destek Paketi
- İmalat Destek Paketi
- Makine İmalat Destek Paketi
- KOBİ Turizm Sektörü Destek Paketi
- Hizmet ve Ticaret Sektörü Destek Paketleri
- Taahhüt Sektörü Destek Paketi
- Şoför Esnafına Plaka Teminatlı Kredi
- POS İş Yeri Paketi
- Franchising Destek Paketi
- Tarım Destek Paketi
- KOBİ'lere İstihdam Destek Kredi Paketi
- KOBİ İş Geliştirme Kredisi
- Savunma Sanayii Destek Kredisi
- Eczane Kredi Paketi
- Sağlık Sektörü Destek Paketi
- Otomotiv Yan Sanayii Destek Paketi
- Endüstriyel Tarım Kredisi
- Mobilya Sektörü Destek Paketi
- Medikal Sektörü Destek Paketi

---

¹ Detaylı Bilgi için Bknz, <https://www.halkbankkobi.com.tr/channels/KOBİ-lere-Ozel/KOBİ-Destek-Paketleri/244>, Erişim Tarihi: 22.05.2019.

İş bankası ise KOBİ'lere yönelik nakdi (Taksit ödemeli ticari krediler, Ticari ek hesap, İşyeri kredisi ve Anında ticari kredi gibi) ve gayrı nakdi (Teminat mektupları, Akreditif ve Leasing garantisi gibi) başlıklarıyla krediler sunmaktadır (İş Bankası, 2019)².

---

² Detaylı Bilgi için Bknz, <https://www.isbank.com.tr/TR/kobi/krediler/gayrinakdi-krediler/Sayfalar/gayrinakdi-krediler.aspx> , Erişim Tarihi: 22.05.2019.

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Çalışmanın bu bölümünde KOBİ'lerin finansman sorunlarına yönelik ulusal ve uluslararası literatürde bulunan bazı çalışmalar irdelenmiştir. Bu çerçevede ulusal literatürdeki bazı çalışmalar yapıldığı yıl, örneklem alınan il, ulaşılan KOBİ sayısı ve sonuçları açısından incelenmiş ve daha özet bir şekilde Tablo 2.1.'de sunulmuştur. Uluslararası literatürdeki bazı çalışmalar da yapıldığı yıl, örneklem alınan ülke ve sonuçları bakımından değerlendirilmiş ve Tablo 2.2.' de gösterilmiştir.

2.1. Ulusal ve Uluslararası Literatür

Ulusal literatürde konu ile ilgili çalışmalardan birisi Yörük (2001)'e aittir. Yazar "KOBİ'lerin Kredi Yoluyla Finansmanında Karşılaştıkları Sorunlar ve Tokat İlinde Bir Uygulama" isimli çalışmasında 64 KOBİ'ye anket uygulamıştır. Çalışma sonunda KOBİ'lerin %70'inin finansman sıkıntısı çektiği ve finansman sıkıntısının nedenleri olarak sırasıyla alacak tahsilindeki gecikmeler, öz sermaye yetersizliği ve çalışma sermayesindeki artış olduğu anlaşılmıştır.

Demir ve Sütçü (2002) Isparta ilindeki orman endüstrisindeki 33 KOBİ üzerine yapmış oldukları çalışmada KOBİ'lerin en çok işletme sermaye temininde (%84,8) finansman sorunu yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmada işletmelerin bu sıkıntıyı büyük oranda banka kredileri ile giderdikleri bunun da uzun dönemde KOBİ'lerin finansal yapısında deformasyona neden olduğu belirtilmiştir.

KOBİ'lerin devlet teşviklerinde yararlanma durumu için Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye'yi karşılaştıran Ören (2003) aynı çalışmada Nevşehir'deki 23 KOBİ'ye anket uygulamıştır. Çalışma sonucunda 23 KOBİ'den sadece 2 tanesinin kredi alabildiği, devlet tarafından verilen teşviklerin çok düşük ve yetersiz olduğu dile getirilmiştir.

Brink ve Cant (2003) Güney Afrika'nın 6 bölgesinde toplam 300 KOBİ'ye anket uygulamak üzere konu ile ilgili araştırma yapmışlardır. Araştırmacılar çalışma sonucunda söz konusu KOBİ'lerde genel olarak finansman temin etmenin zor olduğu ve en büyük finansman sıkıntısının krediye erişiminin olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Ceylan ve İlban (2005), “Otel İşletmelerinin Finansal Sorunları: Balıkesir İlinde Bir Alan Araştırması” isimli çalışmada Balıkesir’deki 30 KOBİ’ye anket uygulamışlardır. Araştırmada sonuç olarak söz konusu KOBİ’lerin en büyük finansman sorunlarının, nakit para sıkıntısı, tahsilatların zamanda alınamaması, piyasadaki durgunluk ve yatırım yapamama olduğu anlaşılmıştır.

Konu ile ilgili bir diğer çalışma da Aygen (2006) tarafından yapılmıştır. Sakarya’daki 69 KOBİ için yapılan araştırmanın sonuçlarına göre; söz konusu KOBİ’lerde yetersiz öz kaynak olduğu, yabancı kaynak temin etmede banka kredi maliyetlerin yüksek olduğu ve KOBİ’lerin teminat konusunda ciddi problemlerle karşılaştıkları belirlenmiştir.

Aynı yıl diğer bir çalışma ise, Korkmaz ve Cura (2006) tarafından yapılmıştır. Çalışmada yazarlar Zonguldak ili Çaycuma ilçesindeki 51 KOBİ’ye anket uygulamış ve sonuç olarak KOBİ’lerin finans sıkıntılarının en önemli nedeni olarak alacak yönetimi, nakit akış yönetimi ve stok yönetimi olduğu saptamıştır. Ayrıca bu problemleri öz sermaye yetersizliği ve kredi teminindeki güçlüklerin takip ettiği ortaya konulmuştur.

Konu ile ilgili bir çalışma da Klapper vd., (2006) tarafından yapılmıştır. Araştırma firma borçlanmalarıyla ilgili firma düzeyinde verileri kullanarak Polonya’da faaliyet gösteren işletmeler üzerine yapılmıştır. Çalışmanın kapsamında daha çok şahsa ait, genç, hizmet sektöründe faaliyet gösteren mikro işletmeler ve KOBİ’ler yer almıştır. Çalışma sonucunda işletmelerin finansman sıkıntısı yaşadıkları bunun da işletmelerin büyümesi önünde engel teşkil ettiği ortaya çıkmıştır.

Hamid ve Abaidullah (2006) yaptıkları çalışmada Pakistan’ın Faisalabad bölgesindeki KOBİ’lerin finansman sorunlarını incelemiştir. Çalışmada söz konusu bölgedeki finans desteği veren 5 banka ile görüşülmüştür. Çalışma neticesinde güvenlik eksikliği, kredi imkânlarının yanlış kullanılması KOBİ’lerin daha hızlı büyümesinin önünde engel teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak KOBİ’lerin kredilerin geri ödeme noktasında yetersiz kalacağından dolayı banka kredileri noktasında isteksiz davrandıkları ve bankalara teminat gösterecek önemli varlıkları olmadığı için finans kaynaklarına erişimlerini engellendiği gözlemlenmiştir.

Bilici (2007), Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde bulunan 187 KOBİ üzerinde anket uygulamıştır. Yazar çalışmada KOBİ'lerin teşviklerden bürokratik engellerden dolayı faydalanamadıkları, KOBİ'lerde finansman sorunlarının büyük oranda olduğu ve ihracata yönelik üretimin az olduğu sonuçlarına varmıştır. Çalışmada yazar finansman sorunlarının bertaraf edilmesi için vergilerin ve sigorta primlerinin düşük olması gerektiği, ucuz elektrik temininin sağlanabilmesi ve devlet desteklerinin artırılması gibi önerilerde bulunmaktadır.

Aynı yıl benzer bir çalışma Yüce (2007) Samsun'daki KOBİ'ler için ele almıştır. Yazar "Türkiye'de İmalat Yapan KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Çözüm Önerileri: Samsun İlinde Bir Uygulama" adlı çalışmasında Samsun ilinde bulunan 170 KOBİ'ye anket uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda; KOBİ'lerin en büyük sorununun finansman sorununu olduğu ortaya çıkmıştır. Finansman sorunlarından bir tanesinin satışlardaki dalgalanma ve ödemelerin gecikmelerinden kaynaklandığı gözlemlenmiştir. Yazar, "*KOBİ'lerin mevcut finansman sorunlarının çözümü için düşük faizli krediler sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra devlet yardımları arttırılıp, banka kredileri ucuzlatılmalıdır. Formaliteler azaltılıp bürokratik yükler hafifletilmeli ve vergi avantajları sağlanabilmelidir.*" şeklinde Bilici (2007)'nin önerisine benzer önerilerde bulunmuştur.

Küçüközmen ve Oğuz (2008) konu ile ilgili Konya'daki 70 KOBİ'ye anket uygulamış çalışmanın sonucunda KOBİ'lerin en büyük sıkıntılarının finansman olduğu ancak çoğu işletmenin finans uzmanı istihdam etmediği belirlenmiştir. Yine işletmelerin alternatif finansman tekniklerinden yeterince haberdar olmadıkları ve finans kaynaklarından yeterli düzeyde yararlanamadıkları çalışmada çıkan diğer sonuçlar arasında sayılmıştır.

Akkuş (2009) "KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Basel II' nin KOBİ'lere Etkileri: İstanbul İlinde Bir Uygulama" adlı çalışmasında İstanbul ilinde bulunan 65 KOBİ üzerinde anket uygulamıştır. Çalışmada ortaya çıkan en önemli finansman sıkıntılarının; özkaynak yetersizliği, alacak tahsilindeki gecikmeler ve kredi teminindeki zorluklar olduğu belirlenmiştir. Kredi teminindeki zorlukların nedenleri olarak ta faiz oranlarının yüksek oluşu, teminat zorlukları ve formalitelerin sıkı olması gibi faktörler sıralanmaktadır.

Konu ile ilgili Kahramanmaraş ilinde faaliyet sürdüren 100 KOBİ'ye anket uygulayan Korkmaz (2009) araştırmanın sonucunda KOBİ'lerde önemli düzeyde finansman sorunlarının

olduğunu belirtmiştir. Bahse konu çalışmada KOBİ'lerin teminat zorluğu ve formalitelerin fazlalığı nedeniyle sıkıntı çektikleri ve KOBİ'lerin hem kısa vadede hem de uzun vadede finansman sorunları yaşadığı ortaya konulmuştur. Yani KOBİ'lerdeki satış karlılığının düşük olması, alacak tahsilindeki sıkıntılar ve maliyetlerin yükselmesi gibi faktörlerin kısa vadeli finansman sıkıntısına neden olduğu, döviz kuru, enflasyon ve faiz oranlarındaki belirsizlik ile politik ve ekonomik istikrarsızlık gibi faktörlerin de KOBİ'lerde uzun vadeli finansman sıkıntılara neden olduğu ifade edilmiştir.

Konu kapsamında bir çalışma da Türkan (2011)'ın Bingöl' deki KOBİ'lerin finansman sıkıntılarını incelemek için yaptığı çalışma örnek gösterilebilir. Araştırmacı çalışmada 35 KOBİ'ye anket uygulamış ve anket sonuçlarına göre; KOBİ'lerin büyük bir kısmının (%81,5) özsermaye yetersizliğinden dolayı, ikinci olarak (%74,1) kredi ve teşvik temin etmedeki güçlüklerden dolayı finansman sıkıntısı çektikleri belirlenmiştir.

Machmud ve Huda (2011) Endonezya'nın üç şehrinde ve üç sektörde (giyim ve tekstil, otomotiv bileşenleri ve elektronik ile makine bileşenleri) toplam 161 KOBİ üzerinde araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda KOBİ'lerin yaklaşık yüzde 56'sının kolay finansmana erişebildiğini ortaya koymuşlardır.

Met (2011) Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'teki KOBİ'lerin finansman sıkıntılarını araştırdığı çalışmasında 76 KOBİ' ye anket uygulamış ve çalışma sonucunda KOBİ'lerin likidite sıkıntısı çekmedikleri, buna karşın kredi şartlarının elverişli olmadığını tespit etmiştir.

Literatürde bir başka çalışma da Zengin ve Aykırı (2012) tarafından Kars ilinde bulunan 250 KOBİ'ye anket çalışması uygulanarak yapılmıştır. Çalışma sonucunda; KOBİ'lerin hem kuruluş aşamasında hem de faaliyette buldukları dönemlerde öz sermaye açısından sıkıntı yaşadığı tespit edilmiştir. Ek olarak banka kredileri için ipotek olarak gösterilen teminatların yetersiz kaldığı, kredilere başvurmada bürokratik engellerin çokluğu gibi faktörler KOBİ'lerde finansman sorunlara neden olduğu ortaya çıkmıştır.

Aynı yıl Emir vd., (2012) Trabzon için bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma kapsamında 43 KOBİ'ye anket uygulanmış ve çalışma sonucunda KOBİ'lerdeki finansman sıkıntılarının önem derecesine göre; alacakların ödemelerindeki gecikmeler, maliyetlerdeki artış, öz sermaye yetersizliği, banka kredi temindeki güçlükler ve işletme sermayesi yetersizliği olduğu saptanmıştır.

Al-Hyari vd., (2012) konu ile ilgili çalışmayı Ürdün'deki KOBİ'ler için yapmışlardır. Araştırmada imalat sektöründeki 250 KOBİ'ye anket uygulanmış ve çalışma sonucunda ekonomik ve politik-yasaların, devlet bürokrasisinin, finansman sıkıntılarının ve bilgi eksikliğinin Ürdün'deki KOBİ'lerin ihracat performansını negatif olarak etkilediği ortaya çıkmıştır.

Han (2013) Çin' deki KOBİ'ler için yaptığı çalışmada devletin KOBİ'lere fazla müdahale etmesi, yasal sistemin zayıflığı, finansal sistemin yetersiz kalması ve resmi olarak finansman temin etmenin zor olması gibi problemlerin olduğunu belirtmiştir. Bunun da KOBİ'lerin kayıt dışı finansman piyasaya sürüklediğini böylece KOBİ'lerin finansman maliyetlerini artırdığını ve KOBİ'lerin gelişmesinin önünde engel teşkil ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca çalışmada KOBİ'lerin sermayelerinin az olmasından dolayı finansal piyasadaki borçlanmaya yetmediğini ve KOBİ'ler yeterli ipoteği gösteremediklerinde yeterli fon elde edemediklerini ortaya koymuştur.

Konu ile ilgili çalışmalardan bir diğeri ise Bilen ve Solmaz (2014) tarafından Diyarbakır ilinde faaliyet gösteren KOBİ'ler için yapılmıştır. Çalışmada 50 KOBİ'ye anket uygulanmış ve sonuç olarak KOBİ'lerin temel sorunlarının başında finansman sorunlarının geldiği hatta ankette katılan KOBİ'lerin yaklaşık 3'te 2'sinin en temel sorununun finansman olduğu ortaya çıkmıştır.

Literatürdeki diğer bir çalışma da Kaya (2014)' ya aittir. Araştırmacı Elazığ'daki KOBİ'lerin finansman sorunlarını ortaya koymak için Elazığ ili organize sanayi bölgesinde faaliyette bulunan 30 KOBİ'ye anket uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda ankette katılan işletmelerin %50'sinin büyük oranda finansman sorunu yaşadığı hatta Elazığ ili organize sanayi bölgesindeki KOBİ'lerin en büyük sorununun finansman sıkıntısı olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Yine finansman sorununun nedenleri olarak kredi konusundaki zorlukların %50 ve maliyetlerdeki artışların ise %40 oranında olduğu tespit edilmiştir.

Aynı yıl içerisinde benzer bir çalışma, Akdağ (2014) tarafından Ankara ilinde faaliyet sürdüren KOBİ'ler için yapılmıştır. Araştırmada 50 KOBİ' ye anket uygulanmış ve çalışma sonucunda KOBİ'lerin %88'inin farklı aralıklarla da olsa finansman sorunu yaşadığı bunun nedeninin daha çok nakit para akışının olmayışından kaynaklandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Zira ankete katılan KOBİ'lerin %48'i nakit para akışının olmayışı, %34'ü öz sermaye yetersizliği ve %32'si yatırımlardaki artışlardan dolayı finansman sıkıntısı çekerken, %28'i kredi bulamama, %28'i kredi maliyetlerinin yüksek olması ve %28'i yüksek enflasyon ve ekonomik istikrarsızlıktan nedeniyle finansman sıkıntısı çektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca KOBİ'lerden %18'i döviz sıkıntısı, %16'sı pazarlama ve dağıtım problemi, %14'ü hammadde teminindeki sıkıntı ve %10'u ithal girdi nedeniyle finansman sıkıntısı çektiklerini belirtmişlerdir.

Karadeniz vd., (2015) Van'daki konaklama işletmeleri ve seyahat acenteleri sektöründe faaliyette bulunan toplam 36 KOBİ üzerinde anket uygulayarak konu hakkında araştırma yapmışlardır. Yapılan araştırma sonucuna göre; bahse konu KOBİ'lerin en büyük finansman problemlerinin yüksek oranda olan enerji giderleri, vergiler ve faizlerin olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca KOBİ'lerin dış finansman kaynağı olarak yoğun biçimde banka kredisi kullandıkları ortaya çıkmış ve kredilerin önündeki engellerin ise teminat gösterme güçlüğü, bilgi eksikliği, faizlerin yüksekliği ve bürokratik işlemlerin olduğu saptanmıştır.

Konu ile ilgili bir çalışmada Waked (2016) tarafından Suudi Arabistan için yapılmıştır. Araştırmada 270 KOBİ'ye anket uygulanmış ve çalışma sonucunda KOBİ'lerin kredilere ulaşmada istenen yüksek teminatlardan, yüksek faiz oranlarından, finansman almak için beklenen uzun sürelerden dolayı güçlükler çektiği belirlenmiştir. Bu nedenle Araştırmacı Suudi bankalarının KOBİ'lere banka kredisine erişimini arttırmak için kredi koşullarının iyileştirmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Yoshino ve Taghizadeh-Hesary (2017) yaptıkları çalışmada Asya ülkelerindeki KOBİ'lerin finansman sorunlarını incelemiştir. Çalışmada sonuç olarak KOBİ'lerin ucuz finansman sağlamaları noktasında büyük güçlükler çektikleri ve bunun KOBİ'ler ile finansman verenler arasında asimetric bir bilgi sorunundan kaynaklandığı ifade edilmiştir. Yazarlar bu soruna çözüm olarak; KOBİ'ler için kredi bilgi altyapılarının iyileştirilmesi, kredi derecelendirme tekniklerinin kullanılması, sürdürülebilir bir kredi garanti planının oluşturulması KOBİ finansmanı açısından uzmanlaşmış özel bankaların geliştirilmesi gibi öneriler sunmuşlardır.

Literatürde konu ile ilgili çalışmalardan biri de Demir (2018) tarafından ele alınmıştır. Yazar Aydın'ın Şirince ilçesinde faaliyet sürdüren turizm sektöründeki KOBİ'lerin finansman

sıkıntılarını incelemek adına 30 KOBİ üzerine anket uygulamıştır. Uygulanan anket sonuçlarına göre; KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğunun finansman sorunları yaşadıkları ve bunun nedeni olarak %80 oranında yüksek enflasyon ve ekonomik belirsizliklerin olduğu belirlenmiştir. Nitekim çoğu KOBİ'nin ileriki zamanlarda nasıl bir ekonomik durum içinde olacağını bilememesinden dolayı bunun belirsizliklere neden olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca KOBİ'lerin %40'ı kredi bulamadığından, %70'i kredi maliyetleri yüksek olduğundan, %50'si yatırımlardaki artışlardan, %50'si özkaynak sıkıntısından, %46,7'si nakit para akışının olamayışından ve %53,3'ü ise diğer maliyet artışlarından dolayı finansman sıkıntısı çektiklerini belirtmiştir.

Kılıçlı ve Aygün (2018) tarafından Van Organize Sanayi Bölgesinde bulunan 54 KOBİ'ye anket uygulanmıştır. Çalışmada sonuç olarak en mühim finansman sorunlarının; döviz kuru, enflasyon ve faiz oranlarındaki belirsizlikler, gelir ve giderlerdeki sapmalar, yüksek maliyetler ve yüksek reel faiz oranları olduğu anlaşılmıştır.

Waniak-Michalak vd., (2018) Polonya'daki KOBİ'lerin finans kaynaklarını inceledikleri çalışmada KOBİ'lerin gelişimini engelleyen idari ve finansman engellerin olduğu ifade etmişlerdir. Ayrıca KOBİ'ler değişik finansman kaynaklarını kullanmaya başlamalarına rağmen asıl finansman kaynaklarının banka kredilerinden oluştuğunu, bunun nedenin ise KOBİ'lerin teminat bulma bakımından daha az problem yaşadıkları böylece banka kredilerinin onlar için daha cazip hale geldiği belirtilmiştir.

Tablo: 2.1. Ulusal Literatürdeki Bazı Çalışmalar

Araştırmanın Yazar(lar)ı ve Yılı	Örneklemedeki İl	Anket Uygulanan KOBİ sayısı	Sonuç
Yörük- 2001	Tokat	64	Finansman sıkıntısının nedenleri olarak sırasıyla alacak tahsilindeki gecikmeler, öz sermaye yetersizliği ve çalışma sermayesindeki artış olduğu anlaşılmıştır.
Demir ve Sütçü- 2002	Isparta	33	KOBİ'lerin işletme sermaye temininde büyük oranda (%84,8) finansman sorunu yaşadıkları ortaya çıkmıştır.
Ören- 2003	Nevşehir	23	Devlet tarafından verilen teşviklerin düşük miktarda ve yetersiz olduğu söylenilmiştir.
Ceylan ve İlban- 2005	Balıkesir	30	KOBİ'lerin en büyük finansman sorunlarının, nakit para sıkıntısı, tahsilatların zamanda alınamaması, piyasadaki durgunluk ve yatırım yapamama olduğu dile getirilmiştir.
Aygen-2006	Sakarya	69	KOBİ'lerde öz kaynağın yeterli olmadığı, kredi maliyetlerinin yüksek olduğu, teminat noktasında zorlukların yaşandığı tespit edilmiştir.
Korkmaz ve Cura- 2006	Zonguldak/Çaycuma	51	KOBİ'lerin finans sıkıntılarının en önemli nedeni olarak alacak yönetimi, nakit akış yönetimi ve stok yönetimi olduğu belirlenmiştir. Bunları Öz sermaye yetersizliği ve kredi teminindeki güçlükler takip etmektedir.
Bilici- 2007	Erzurum-Erzincan-Bayburt	187	KOBİ'lerin finansman sıkıntılarının büyük oranda olduğu bu sıkıntıların bertaraf edilmesi için devlet desteklerinin artırılması gerektiği söylenilmiştir.
Yüce- 2007	Samsun	156	KOBİ'lerdeki en büyük sorununun finansman olduğu tespit edilmiş ve sorunlarının giderilmesi için düşük faizli kredilerin sağlanması ve formalitelerin azaltılması gibi öneriler sunulmuştur.
Küçüközmen ve Oğuz- 2008	Konya	70	KOBİ'lerin uzman finans ekiplerinde eksikliğin olduğu, alternatif finansman tekniklerinden yeterince haberdar olmadıkları ve finans kaynaklarından yeterli düzeyde yararlanamadıkları ortaya çıkmıştır.
Akkuş-2009	İstanbul	65	KOBİ'lerin en önemli finansman sıkıntıları, öz sermaye yetersizliği, alacak tahsilindeki gecikmeler ve kredi teminindeki zorluklar olarak sıralanmıştır.
Korkmaz- 2009	Kahramanmaraş	100	KOBİ'lerin hem kısa vadeli hem de uzun vadeli önemli düzeyde finansman sorunları olduğu ortaya çıkmıştır.
Türkan - 2011	Bingöl	35	KOBİ'lerin finansman sıkıntılarının nedeni olarak ilk sırada öz sermaye yetersizliği ve ikinci sırada kredi ve teşvik temin etmede güçlüklerin olduğu belirlenmiştir. .
Zengin ve Aykırı- 2012	Kars	250	Öz sermayenin eksik olması, banka kredileri için ipotek olarak istenilen teminatların yetersiz kalması, krediler için bürokratik engellerin olması finansman sıkıntılara neden olmaktadır.
Emir vd.,- 2012	Trabzon	43	KOBİ'lerdeki finansman sorunların öz sermaye yetersizliği, alacakların ödemelerindeki geçimeler, maliyetlerdeki artış ve banka kredilerindeki güçlükler olduğu saptanmıştır.
Bilen ve Solmaz -2014	Diyarbakır	50	KOBİ'lerin temel sorunların başında finansman sorunların geldiği çünkü ankette katılan KOBİ'lerin yaklaşık 3'te 2'si en temel sorununun finansman olduğunu belirtilmiştir.

Kaya -2014	Elazığ	30	KOBİ'lerin %50'sinin büyük oranda finansman sorununun yaşadığı bunun nedenleri kredi konusundaki zorluklar ve maliyetlerdeki artışlar olduğu tespit edilmiştir.
Akdağ-2014	Ankara	50	KOBİ'lerin %88'i farklı aralıklarla da olsa finansman sorunu yaşadığı bunun daha çok nakit para akışının olmayışından kaynaklandığı bulgusuna ulaşılmıştır.
Karadeniz vd.- 2015	Van	36	KOBİ'lerde en büyük finansman problemlerinin yüksek oranda olan enerji giderleri, vergiler ve faizlerin olduğu ortaya çıkmıştır.
Demir- 2018	Aydın/Şirince	30	KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğu finansman sorunu yaşadığı ve finansman sıkıntılarının nedeni %80 oranında yüksek enflasyon ve ekonomik belirsizliklerin olduğu ifade etmiştir.
Kılıçlı ve Aygün-2018	Van	54	KOBİ'lerdeki finansman sıkıntıları; döviz kuru ve enflasyon oranları belirsizliği, gelir ve giderlerdeki sapmalar, yüksek maliyetleri ve faiz oranları olarak sıralanmaktadır.

Tablo 2.2. Uluslararası Literatürdeki Bazı Çalışmalar

Araştırmanın Yazar(lar)ı ve Yılı	Ülke	Sonuç
Brink ve Cant - 2003	Güney Afrika	KOBİ'ler için finansman temin etmenin güç olduğu, en büyük finansman sorunun ise krediye erişiminin olduğu tespit edilmiştir.
Klapper vd.,- 2006	Polonya	KOBİ'lerin finansman sıkıntısı yaşadığı bunun da işletmelerin büyümesini engellediği sonucuna ulaşılmıştır.
Hamid ve Abaidullah - 2006	Pakistan Faisalabad	KOBİ'lerin kredilerin geri ödeme açısından yetersiz olmasından dolayı banka kredilerini tercih etmedikleri ve bankalara teminat gösterilecek varlıkları yetmediği bunun da finansal kaynaklara erişimi engellediği saptanmıştır. Ayrıca kredi olanaklarının yanlış kullanıldığı ve tüm bunların KOBİ'lerin daha hızlı büyümesini engellediği sonucuna ulaşılmıştır.
Machmud ve Huda -2011	Endonezya	KOBİ'lerin sadece % 56'sına yakını kolay finansmana erişebildiği ortaya konulmuştur.
Met -2011	Kırgızistan Bışkek	KOBİ'ler için kredi şartlarının elverişli olmadığını buna rağmen KOBİ'lerin likidite sıkıntısı çekmedikleri tespit edilmiştir.
Al-Hyari vd., 2012	Ürdün	KOBİ'ler önündeki diğer engeller gibi finansman sorunların da KOBİ'lerin ihracat performansını negatif etkilediği sonucuna varılmıştır.
Han -2013	Çin	Finansal sistemin yetersiz kalması ve resmi olarak finansman temin etmenin zor olması gibi problemler KOBİ'leri kayıt dışı finansal piyasaya ittiği böylece KOBİ'lerin finansman maliyetlerinin yükseldiği ve KOBİ'lerin gelişmesini engellediği ortaya çıkmıştır.
Waked -2016	Suudi Arabistan	KOBİ'lerin krediler için istenilen yüksek teminatlar ve yüksek faiz oranları gibi nedenlerden ötürü finansman sıkıntısı çektiği belirlenmiştir.
Yoshino ve Taghizadeh-Hesary- 2017	Asya Ülkeleri	KOBİ'lerin ucuz finansman sağlamada büyük zorluklar çıktıkları ve bunun KOBİ'ler ile finansman vericiler arasındaki asimetrik bilgi probleminden kaynaklandığı söylenilmiştir.
Waniak-Michalak vd., - 2018	Polonya	KOBİ'lerin gelişimini engelleyen idari ve finansman engellerin olduğu ifade edilmiş ve KOBİ'lerin teminat bulma bakımından daha az problem yaşadığı için asıl finansman kaynağının banka kredilerinden oluştuğu belirtilmiştir.

2.2. İncelenen Çalışmalara İlişkin Değerlendirme

Konu ile ilgili ulusal ve uluslararası literatürde incelenen bu çalışmalar değerlendirildiğinde özellikle ulusal literatürdeki çalışmalar başta olmak üzere daha çok KOBİ'lerin finansman sorunlarının ortaya konulması ve bunlara yönelik çözümlerin sunulmasına yoğunlaştığı söylenilebilir. Diğer bir ifadeyle incelenen bu çalışmaların neredeyse tümünde KOBİ'lerin ekonomik ve sosyal açıdan (üretim, istihdam, yerel kalkınma gibi) önemli olduğu vurgulanmakla birlikte KOBİ'lerin finansman sorunlarının giderilmesinde ulusal/yerel kalkınmaya sunulacak olası katkıları uygulama olarak ele alınmadığını söylemek mümkündür. Bu husus çalışmanın uygulama kısmının yöneliminde etkili olmuştur.

İncelenen bu çalışmaların birbirinin karşısı olmaktan çok birbirini destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Nitekim tüm bu çalışmalarda KOBİ'lerin finansman sorunları yaşadığı belirlenmiştir. Konu ulusal literatür bağlamında düşünüldüğünde daha da belirginleşmektedir. Zira, Türkiye'nin gerek gelişmiş illerde (İstanbul, Ankara gibi) olsun, gerekse nispeten daha az gelişmiş illerinde (Van, Kars gibi) olsun KOBİ'lerin finansman sorunları yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Son olarak ilgili literatür incelendiği kadarıyla konu hakkında Batman ili için bir çalışmanın yapılmadığını söylemek mümkündür. Bu da çalışmanın uygulama kısmının Batman ili KOBİ'leri üzerinde yapılmasında etkili bir faktör olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BATMAN'DAKİ KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARINA YÖNELİK BİR SAHA ÇALIŞMASI

Bu bölümde Batman'daki KOBİ'lerin finansman sorunları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak araştırmanın amacı, önemi, kapsamı ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra saha araştırmasında elde edilen veriler analiz edilmiş ve çıkan sonuçlar çerçevesinde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Birinci bölümde de değinildiği üzere günümüzde tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de KOBİ'lerin; üretim, yatırım ve istihdam gibi ekonomik ve sosyal açıdan oldukça önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. KOBİ'leri sayılan bu faaliyetleri yerine getirmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak için ise kamu ve özel bankaların/kuruluşların finansman desteklerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle gerek dünyada gerekse Türkiye'deki KOBİ'lerin yeterli finansman desteği alıp almadığı araştırma konusu olmuştur.

Buradan hareketle araştırmanın temel amacı; Türkiye'nin görece geri kalmış TRC3 Düzey 2 bölgesinde yer alan Batman ilindeki KOBİ'lerin karşılaştıkları finansman sorunlarını incelemek ve bu konuda yapılması gerekenleri ortaya koymaktır. Kısacası çalışma ile Batman'daki KOBİ'lerin karşılaştıkları finansman sorunlarının belirlenmesi ve KOBİ'lerin daha sürdürülebilir hale gelmesi için gereken çözüm yollarının tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Araştırmanın önemi ise, iki açıdan değerlendirilebilir. Birincisi literatürdeki mevcut çalışmalarda daha çok finansman sorunlarına odaklandığı, finansman sorunlarının giderilmesiyle yerel ekonomik kalkınmaya olası katkıların ise çok incelenmediği görülmüştür. Bu çalışmada ise ek olarak finansman sorunlarının giderilmesi ile yerel ekonomik kalkınmaya olası katkılar incelenmiştir. İkinci olarak ilgili literatür incelendiği kadarıyla daha önce Batman için konu ile ilgili yapılmış bir çalışmanın olmadığı

anlaşılmasıdır. Hâlbuki Batman TÜİK³ verilerine göre işsizliğin en çok olduğu ildir. KOBİ'lerin istihdam noktasındaki etkileri düşünüldüğünde başta işsizlik problemi olmak üzere Batman'daki KOBİ'lerin ele alınmasının önem arz ettiği düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamı; Batman KOSGEB İl Müdürlüğüne bağlı ve Batman il merkezinde faaliyette bulunan KOBİ'lerdir. Batman KOSGEB İl Müdürlüğünden alınan verilere göre KOSGEB'e bağlı 4648 KOBİ bulunmakta olup, söz konusu araştırmanın ana kütesini oluşturmaktadır. Bu ana kütle üzerinden 355 KOBİ⁴ örneklem olarak yeterli iken, 404 KOBİ'ye ulaşılmış ve bu KOBİ'lerden alınan veriler değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma için daha önce yapılmış çalışmalardan faydalanarak 59 soruluk Anket formu düzenlenmiştir. Anket tarafından yapılan finansman sorunları ile ilgili kısımlar Yörük (2001), Met (2011), Kaya (2014) çalışmalarından ve yerel ekonomik kalkınma ile ilgili kısım ise Çayın (2017) tarafından yapılan çalışmadan yararlanılarak oluşturulmuştur. Oluşturulan anketin güvenilirliğini test etmek için Batman İŞKUR İl Müdürlüğünden alınan veriler ve adresler ışığında 50 KOBİ'ye ulaşılmış ve anket uygulanmıştır. Uygulanan pilot anketlerdeki beşli likert soruların olduğu kısımların Cronbach's Alfa değerleri hesaplanmıştır. Hesaplanan değerlerin yer aldığı Tablo 3.1'e bakıldığında bölümlere ait Cronbach's Alfa değerlerin 0,70'den büyük olduğu ve böylece anketin yeterli güvenilirlikte olduğu anlaşılmıştır (Durmuş vd., 2013:89).

³ Bknz: <https://biruni.tuik.gov.tr/> Erişim Tarihi: 22.05.2019.

⁴ Bu hesaplama için bknz: <http://www.surveysystem.com/sscalc.html>

Tablo 3.1. Ankette Ait Cronbach's Alfa değerleri

Bölümler	Cronbach's Alfa Değeri
Finansman Sıkıntılarının Nedenleri (8 Soru)	0,71
Finansman Sıkıntıya Girildiğinde Yararlanılan Durumlar (6 soru)	0,77
Yararlanılan Teşvikler (6 soru)	0,73
Kredi ve Teşviklerde Karşılaşılan Problemler (7 soru)	0,91
Finansman Sıkıntılar için Öneriler(7 Soru)	0,89
Finansman Sıkıntılarının Giderilmesi YEK Olası Katkıları (9 soru)	0,92

Daha sonra yeterli güvenilirliğe sahip olduğu anlaşılan anket formu 404 KOBİ'ye uygulanmış ve elde edilen veriler istatistiki programlarda analiz edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırmanın bu kısmında ilk olarak KOBİ'lere uygulanan 404 anketten elde edilen verilere ilişkin frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır. Akabinde anketteki bazı bölümlerin ortalamalarına ait t ve Anova testleri yapılmış ve Post-Hoc analizleri uygulanmıştır. En son kısımda ise finansman sıkıntılarının giderilmesi ile yerel ekonomik kalkınmaya olası katkılarını belirlemek için regresyon analizleri uygulanmış ve yorumlanmıştır.

3.4.1 KOBİ Sahiplerinin Tanımlayıcı Özellikleri

Katılımcılara ait tanımlayıcı özelliklerin belirlenmesi amacıyla Tablo 3.2 hazırlanmıştır. Tablo incelendiğinde katılımcılardan 341 kişinin (%84,4) erkek ve 63 kişinin (%15,6) ise kadın olduğu görülmektedir. Ankete katılan katılımcıların yaş aralığına bakıldığında, en düşük oranda 51 yaş üstü kişilerin (26 kişi) olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 0-25 yaş aralığında 45 (%11,1) ve 26-50 yaş aralığında ise 333 kişinin (%82,4) olduğu belirlenmiştir.

Eğitim düzeyleri incelendiğinde, en düşük değeri 8 kişi ve % 2 olarak yok seçeneği oluşturmaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmının lise mezunu 155 kişi (%38,4) olduğu belirlenmiştir. Katılımcılardan 98 kişinin 2 yıllık yüksek okul mezunu, 59 kişinin 4 yıllık

fakülte veya yüksekokul mezunu olduğu anlaşılmış olup, lisansüstü mezunu sayısının ise sadece 8 kişi olduğu görülmektedir. Ancak genel olarak katılımcıların eğitim düzeylerinin yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.2. Katılımcılara Ait Özellikler

Özellikler	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	63	15,6
Erkek	341	84,4
Toplam	404	100
Yaş		
0-25	45	11,1
26-50	333	82,4
51+	26	6,4
Toplam	404	100
Eğitim Düzeyi		
Yok	8	2
Okur-yazar	12	3
İlkokul	64	15,8
Lise	155	38,4
2 Yıllık Yüksekokul	98	24,3
4 Yıllık fakülte veya yüksekokul	59	14,6
Lisansüstü	8	2
Toplam	404	100
Gelir Düzeyi		
0 - 3000 TL	145	35,9
3.001 - 6.000 TL	127	31,4
6.001 - 9.000 TL	105	26
9.001 - ve üstü TL	27	6,7
Toplam	404	100

Araştırmaya katılanların gelir düzeyleri incelendiğinde, 9.001 – ve üstü TL gelire sahip katılımcı sayısının 27 kişi olduğu ve bunun diğer gelir gruplarına göre en düşük oran olduğu gözlemlenmiştir. En yüksek frekans ve yüzde oranı ise 145 kişi (%35,9) ile 0 - 3000 TL gelir grubundakiler oluşturmaktadır. Yine 3.001 – 6.000 TL gelir aralığında olanların

127 kişi (%31,4) ve 6.001 – 9.000 TL gelir aralığında olanların ise 105 kişi (%26) olduğu ortaya çıkmıştır.

3.4.2. KOBİ'lerin Tanımlayıcı Özellikleri

KOBİ'lerin tanımlayıcı özellikleri kapsamında kuruluş yılı, hukuki statü, faaliyette bulunulan sektör, çalıştığı piyasa, çalışan personel sayısı ve yıllık ciro ile ilgili sorular sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 3.3a ile Tablo 3.3b' de verilmiştir. Araştırmaya katılan KOBİ'lerin 36'sı (%8,9) 1990 yılı ve öncesinde, 106'sı (%26,7) 1991–2000 döneminde, 146'sı (%36,1) 2001–2010 döneminde ve 116'sı (%28,7) 2011–2019 döneminde kurulmuştur. Araştırmanın en yüksek frekansı irdelendiğinde KOBİ'lerin en fazla 2001–2010 yıllarında kurulmuş olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.3a. KOBİ'lerin Tanımlayıcı Özellikleri

Özellikler	Frekans	Yüzde
KOBİ Kuruluş Yılı		
1990 Yılı ve Öncesi	36	8,9
1991 - 2000	106	26,2
2001 - 2010	146	36,1
2011 - 2019	116	28,7
Toplam	404	100
Hukuki Statü		
Şahıs Şirketi	190	47
Limited	140	34,7
Anonim	50	12,4
Kolektif	23	5,7
Diğer	1	0,2
Toplam	404	100
Faaliyette Bulunulan Sektör		
Tarım	67	16,6
Sanayi	135	33,4
Hizmet	202	50
Toplam	404	100

KOBİ'lerin hukuki statüleri göz önünde bulundurulduğunda, en yüksek frekansın 190 (%47) olarak şahıs şirketlerine ait olduğu saptanmıştır. KOBİ'lerin 140' ı (%34,7) limited, 50' si (%12,4) anonim, 23' ü (%5,7) kolektif yapıda olduğu görülmüştür. Ayrıca KOBİ'lerin daha çok hizmet sektöründe (%50) yoğunlaştığı ve bunu sırasıyla sanayi sektöründeki KOBİ'lerin (%33,4) ile tarım sektöründeki KOBİ'lerin (%16,6) takip ettiği gözlemlenmiştir

Tablo 3.3b. KOBİ'lerin Tanımlayıcı Özellikleri

Özellikler	Frekans	Yüzde
Çalıştığı Piyasa		
İç Piyasa	294	72,8
Dış Piyasa	11	2,7
Her ikisi	99	24,5
Toplam	404	100
Çalışan Personel Sayısı		
0 - 50	280	69,3
51 - 100	64	15,8
101 - 150	44	10,9
151 ve Üstü	16	4
Toplam	404	100
Yıllık Ciro (TL)		
0 - 500.000 TL	207	51,2
500.001 TL - 1.000.000 TL	93	23
1.000.001 - 1.500.000 TL	67	16,6
1.500.001 TL ve üstü	37	9,2
Toplam	404	100

Araştırma kapsamına giren KOBİ'lerin çalıştıkları piyasa incelendiğinde, en yüksek oranda iç piyasaya 294 (%72,8) yöneldiği ve dış piyasaya yönelen KOBİ sayısının 11 (%2,7) olduğu gözlemlenmiştir. Her iki piyasaya hizmet veren KOBİ sayısı ise 99 (%24,5) olarak belirlenmiştir.

Tablo 3.3b'de katılımcı KOBİ'lerin çalışan personel sayıları incelendiğinde, KOBİ'lerden 280'nin (%69,3) 0-50 arası personel çalıştırdıkları görülmektedir. Bunu sırasıyla 51-100 personel, 101-150 personel ve 151 ve üstü personel çalıştıran KOBİ'ler takip etmektedir.

Son olarak yıllık ciro oranları ele alındığında; KOBİ'lerin en yüksek frekans (207) ve yüzdelik diliminin (%51,5) 0 – 500.000 TL seçeneğine ait olduğu tespit edilmiştir. Yıllık cironun 500.001 TL-1.000.000 TL aralığında olduğunu belirtenlerin sayısı 93, 1.000.001-1.500.000 TL aralığında olduğunu belirtenlerin sayısı 67 ve 1.500.001 TL ve üstü olduğunu belirtenlerin sayısının 37 olduğu saptanmıştır.

3.4.3. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntıları

Anket katılımcılarına yöneltilen “KOBİ'nizde finansman sıkıntısı çekiyor musunuz?” sorusuna en yüksek seçeneğin 224 frekans ve % 55, 4 oranı ile evet olduğu görülmüştür. Kısmen sıkıntı çekenlerin 158 (%39,1) olduğu ve hayır seçeneğini işaretleyerek finansman sıkıntısı çekmediği gözlemlenen KOBİ sayısının sadece 22 (%5,4) olduğu tespit edilmiştir (Bknz Tablo 3.4). Bu soruya hayır diyenlerin bundan sonraki soruları cevaplamayarak anketi sonlandırmaları istenilmiştir. Dolayısıyla bundan sonraki hesaplamalar sadece evet ve kısmen diyenler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.4. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntılarına İlişkin Cevapları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
KOBİ'lerin Finansman Sıkıntıları		
Evet	224	55,4
Kısmen	158	39,1
Hayır	22	5,4
Toplam	404	100

KOBİ'lerinde finansman sıkıntısının olduğunu belirten katılımcılara bu sıkıntıların nedenleri sorulmuş olup, cevaplar Tablo 3.5a ve Tablo 3.5b'de belirtilmiştir. Tablo 3.5a.'da görüldüğü üzere finansman sıkıntısının nedenleri arasında bulunan; kredi çekmedeki zorlukların olup olmadığı sorulduğunda bu soruya katılımcılardan 255'i (%63,1) kesinlikle evet 43'ü (%10,6) evet, 12'si (%3) kısmen, 65'i (%16,1) hayır ve 7'si (%1,7) kesinlikle hayır diye cevaplamıştır.

Tablo 3.5a'da bulunan sıkıntı nedenlerinden bir diğeri ise; öz kaynakların yetersiz kalma sonucunda finansman sıkıntısının yaşanıp yaşanmadığıdır. Bu soruya katılımcıların;

265 i (%65,6) kesinlikle evet, 52'si (%12,9) evet, 19'u (%4,7) kısmen, 41'i (%10,1) hayır ve 5'i (%1,2) kesinlikle hayır diye yanıtladıkları saptanmıştır.

Katılımcılara sorulan finansman sıkıntılarının nedenleri arasında bulunan işletmenin çalışma sermayesindeki sürekli artışların olmasına verilen yanıtlar ise; 216'sı (%53,5) kesinlikle evet, 108'i (%26,7) evet, 30' u (%7,4) kısmen, 18'i (%4,5) hayır ve 10'u (%2,5) kesinlikle hayır şeklinde olduğu görülmüştür. Tablo 3.5a'da belirtildiği üzere dördüncü ölçüt olan alacaklardan gelen kaynaklarda gecikmelerin yaşanması sorusuna anket katılımcılarının 272'si (%67,3) kesinlikle evet, 63' ü (%15,6) evet, 31'i (%7,7) kısmen, 11'i (%2,7) hayır ve 5'i (%1,2) kesinlikle hayır diye cevaplamıştır.

Tablo 3.5a. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntılarının Nedenleri

Cevaplar	Frekans	Yüzde
Kredi Çekmedeki Zorluklar		
Kesinlikle Evet	255	63,1
Evet	43	10,6
Kısmen	12	3
Hayır	65	16,1
Kesinlikle Hayır	7	1,7
Toplam	382	94,6
Öz kaynakların Yetersiz Kalması		
Kesinlikle Evet	265	65,6
Evet	52	12,9
Kısmen	19	4,7
Hayır	41	10,1
Kesinlikle Hayır	5	1,2
Toplam	382	94,6
İşletme Çalışma Sermayesinde Sürekli Artışların Olması		
Kesinlikle Evet	216	53,5
Evet	108	26,7
Kısmen	30	7,4
Hayır	18	4,5
Kesinlikle Hayır	10	2,5
Toplam	382	94,6
Alacaklardan Gelen Kaynaklarda Gecikmelerin Yaşanması		
Kesinlikle Evet	272	67,3
Evet	63	15,6
Kısmen	31	7,7
Hayır	11	2,7
Kesinlikle Hayır	5	1,2
Toplam	382	94,6

Tablo 3.5b’de görüldüğü gibi finansman sıkıntılarının nedenlerine ilişkin sıralama bağlamında beşinci sıradaki soru satış karlarının düşük olması almaktadır. Katılımcı KOBİ’lerden bu soruya kesinlikle evet ve evet olarak cevaplayanların sayısı sırasıyla 315 (%78) ve 41 (%10,1) iken, kısmen diyenlerin sayısı 16 (%4,7), hayır diyenlerin sayısı 4 (%1) ve kesinlikle hayır diyenlerin sayısı 3 (%0,7) olduğu gözlemlenmiştir.

Bir sonraki finansman sıkıntısı nedeni olarak belirlenen maliyetlerin yüksek olmasını neden olarak gören katılımcıların çoğunluğu kesinlikle evet ve evet olarak belirtmişlerdir. Nitekim bu soruya sırasıyla 323 kişi (%80) kesinlikle evet, 46 kişi de (%11,4) evet demiştir. Ayrıca KOBİ’lerde yaşanan finansman sıkıntılarının en büyük sebebinin Tablo 3.5a ve Tablo 3.5b birlikte incelendiğinde maliyetlerin yüksek olması olduğu anlaşılmıştır. Kısacası bunun KOBİ finansman durumuna etki eden en önemli nedenler arasında olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.5b’de bulunan finansman sıkıntısı nedenlerinden bir diğeri ise yeni yatırımların olması sorunudur. Katılımcıların bu sıkıntı nedenine; 177’si (%43,8) kesinlikle evet, 103’ü (%25,5) evet, 59’u (%14,6) kısmen, 27’si (%6,7) hayır ve 16’sı (%4) kesinlikle hayır dedikleri belirlenmiştir. Tablo 3.5b.’de belirtildiği üzere; katılımcıların 154’ü (%38,1) kesinlikle evet, 119’u (%29,5) evet, 43’ü (%10,6) kısmen, 11’i (%2,7) hayır ve 55’i (%13,6) kesinlikle hayır diye yanıtlayarak finansman sıkıntılarını diğer sebeplere bağlamışlardır.

Tablo 3.5b. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntılarının Nedenleri

Cevaplar	Frekans	Yüzde
Satış Karlarının Düşük Olması		
Kesinlikle Evet	315	78
Evet	41	10,1
Kısmen	19	4,7
Hayır	4	1
Kesinlikle Hayır	3	0,7
Toplam	382	94,6
Maliyetlerin Yüksek Olması		
Kesinlikle Evet	323	80
Evet	46	11,4
Kısmen	8	2
Hayır	4	1
Kesinlikle Hayır	1	0,2
Toplam	382	94,6
Yeni Yatırımların Olması		
Kesinlikle Evet	177	43,8
Evet	103	25,5
Kısmen	59	14,6
Hayır	27	6,7
Kesinlikle Hayır	16	4
Toplam	382	94,6
Diğer Nedenler		
Kesinlikle Evet	154	38,1
Evet	119	29,5
Kısmen	43	10,6
Hayır	11	2,7
Kesinlikle Hayır	55	13,6
Toplam	382	94,6

3.4.4. KOBİ'lere Verilen Teşvikler

KOBİ'lerin teşviklerden haberdar olup olmadıklarına yönelik anketin beşinci sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, KOBİ'lere verilen teşviklerden haberdar olduğunu, evet seçeneğini işaretleyerek belirleyen katılımcı sayısı 241 (%59,7)'dir. Tablo 3.6 değerlendirildiğinde katılımcıların yüksek çoğunluğu verilen teşviklerden haberdardır. 119 kişi (%29,5) kısmen haberdar olduğunu ve 22 kişi ise (%5,4) haberdar olmadığını belirtmiştir. Anketin 5. sorusuna hayır yanıtı veren katılımcıların 8. soruya geçmeleri istenmiştir.

Tablo 3.6. KOBİ'lere Verilen Teşviklerden Haberdar Olma Analizi

Cevaplar	Frekans	Yüzde
KOBİ'lere Verilen Teşviklerden Haberdar Mısınız?		
Evet	241	59,7
Kısmen	119	29,5
Hayır	22	5,4
Toplam	382	94,6

Ankette KOBİ'lere yönelik verilen teşvikler olarak; KOSGEB, Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA), Avrupa Birliği (AB), bakanlıklar, vergi muafiyeti/indirimi ve diğer teşvikler ele alınmıştır. Tablo 3.7a ve Tablo 3.7b'de görüldüğü üzere KOBİ sahiplerinin belirtilen teşviklerden ne sıklıkla yararlandığı araştırılmıştır. Yapılan araştırmaya göre; KOSGEB teşviklerinden hiçbir zaman yararlanmayan 125 (%30,9) katılımcı, her zaman yararlanan 44 (%10,9) katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 3.7a. KOBİ'lere Yönelik Verilen Teşviklerden Yararlanma Durumu

Cevaplar	Frekans	Yüzde
KOSGEB Teşvikleri		
Hiç bir Zaman	125	30,9
Nadiren	93	23
Arada	90	22,3
Sık Sık	8	2
Her zaman	44	10,9
Toplam	360	89,1
Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA) Teşvikleri		
Hiç bir Zaman	269	66,6
Nadiren	39	9,7
Arada	23	5,7
Sık Sık	16	4
Her zaman	13	3,2
Toplam	360	89,1
Bakanlıkların Teşvikleri		
Hiç bir Zaman	185	45,8
Nadiren	70	17,3
Arada	39	9,7
Sık Sık	3	0,7
Her zaman	63	15,6
Toplam	360	89,1

Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA) teşviklerinden hiçbir zaman yararlanmadığını belirten 269 (%66,6) katılımcı bulunmaktadır. Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA) teşviklerinden

yararlanma durumu Tablo 3.7a.'da belirtildiği gibi sırasıyla; nadiren 39 (%9,7), arada 23 (%5,7) ,sık sık 16 (%4) ve her zaman 13 (%3,2) şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Bakanlıkların teşviklerinden faydalanma oranları incelendiğinde; hiçbir zaman yararlanmadığını belirten katılımcı 185 ve her zaman yararlandığını belirten katılımcı sayısı 63 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.7b. KOBİ'lere Yönelik Verilen Teşviklerden Yararlanma Durumu

Özellikler	Frekans	Yüzde
Vergi Muafiyeti / İndirimi Teşvikleri		
Hiç bir Zaman	115	28,5
Nadiren	116	28,7
Arada	50	12,4
Sık Sık	2	0,5
Her zaman	77	19,1
Toplam	360	89,1
Avrupa Birliği Teşvikleri		
Hiç bir Zaman	313	77,5
Nadiren	29	7,2
Arada	5	1,2
Sık Sık	1	0,2
Her zaman	12	3
Toplam	360	89,1
Diğer Teşvikler		
Hiç bir Zaman	232	57,4
Nadiren	96	23,8
Arada	14	3,5
Sık Sık	4	1
Her zaman	14	3,5
Toplam	360	89,1

Tablo 3.7a ve Tablo 3.7b birlikte incelendiğinde KOBİ' lere yönelik teşviklerden yararlanma durumunun her zaman seçeneğinin en yüksek oranı vergi muafiyeti/indirimi teşvikleri olduğu görülmektedir. Nitekim katılımcıların 77'si (%19,1) bu teşviklerden her zaman yararlandığını belirtmiştir.

AB teşviklerinden yararlanma durumu ise, hiç bir zaman diyenlerin 313 kişi, nadiren diyenlerin 29 kişi, arada diyenlerin 5 kişi, sık sık diyenlerin 1 kişi ve her zaman diyenlerin 12 kişi olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu tablolara bakıldığında KOBİ'lerin teşviklerden yararlanma durumlarından en az yararlanan teşviklerin başında AB teşvikleri

bulunmaktadır. Ayrıca Tablo 3.7b’de gözlemlendiği üzere diğer teşviklerden yararlanma durumu bakıldığında büyük çoğunluğu (232 kişi) hiçbir zaman olarak belirtmiştir.

KOBİ’lerin yararlandığı teşviklerin, finansman sıkıntılarını gidermesinde yeterli olup olmadığı belirlemek adına Tablo 3.8 oluşturulmuştur. Söz konusu teşviklerin finansman sıkıntısının giderilmesinde %100 oranında giderildiğini işaretleyen 360 katılımcı arasında sadece 1 kişinin olduğu buna karşın en düşük oran yani teşviklerin finansman sıkıntılarının giderilmesinde %20 oranında giderildiğini işaretleyen 120 katılımcı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.8. Teşviklerin KOBİ’lerdeki Finansman Sıkıntılarını Giderme Oranı

Cevaplar	Frekans	Yüzde
Yararlandığımız teşviklerin KOBİ'nizdeki finansman sıkıntılarının giderilmesindeki etkisi ortalama ne kadardır?		
%20	120	29,7
%40	165	40,8
%60	34	8,4
%80	40	9,9
%100	1	0,2
Toplam	360	89,1

3.4.5. KOBİ’lerin Finansman Sıkıntıları Giderme Yolları

KOBİ’lerin finansman sıkıntıları giderme yolları için hazırlanan Tablo 3.9a ve Tablo 3.9b incelendiğinde, kendilerine ait kaynaklar ile durumu için; kesinlikle evet diyenlerin 173 kişi, evet diyenlerin 115 kişi, kısmen diyenlerin 31 kişi, hayır diyenlerin 26 kişi ve kesinlikle hayır diyenlerin 37 kişi olduğu saptanmıştır. Akraba ve yakın çevre ile finansman sıkıntıları giderme yolu için kesinlikle evet ve evet seçeneklerini belirten toplam katılımcı sayısı 124 iken, buna karşın hayır ve kesinlikle hayır diyen toplam katılımcı sayısı 133 olarak tespit edilmiştir. Kısmen diyenlerin sayısı ise, 125’tir. Finansman sıkıntıları gidermede başvurulan bir diğer yol Banka/Ticari Kredilerdir. Bu duruma 382 katılımcının vermiş olduğu cevaplar ise, kesinlikle evet 134 kişi, evet 56 kişi, kısmen 133 kişi, hayır 25 kişi ve kesinlikle hayır 34 kişi şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.9a. Finansman Sıkıntıları Karşısında Yararlanılan Kaynaklar

Özellikler	Frekans	Yüzde
Kendime Ait Kaynaklardan		
Kesinlikle Evet	173	42,8
Evet	115	28,5
Kısmen	31	7,7
Hayır	26	6,4
Kesinlikle Hayır	37	9,2
Toplam	382	94,6
Akraba ve Yakın Çevremizden		
Kesinlikle Evet	85	21
Evet	39	9,7
Kısmen	125	30,9
Hayır	40	9,9
Kesinlikle Hayır	93	23
Toplam	382	94,6
Banka/Ticari Krediler		
Kesinlikle Evet	134	33,2
Evet	56	13,9
Kısmen	133	32,9
Hayır	25	6,2
Kesinlikle Hayır	34	8,4
Toplam	382	94,6

Finansman sıkıntıları giderme yollarından dördüncü seçenek olarak 382 katılımcının modern finansman teknikleri sorusuna vermiş oldukları cevapları Tablo 3.9b'ye göre değerlendirildiğinde, kesinlikle evet ve evet seçeneklerini belirten toplam katılımcı sayısı 157 (%38,9) iken, hayır ve kesinlikle hayır diyen toplam katılımcı sayısı ise 184 (%45,6) olduğu ortaya çıkmıştır. Kısmen diyenlerin sayısı ise 41 (%10,1)'dir. Yurtdışı finans kaynaklarına başvurma yolu için 382 katılımcı arasında toplam hayır ve kesinlikle hayır diyenlerin sayısı 272 (%67,3) olarak saptanmıştır. Bu durumdan yola çıkarak katılımcı KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğu yaşamış oldukları finansman sıkıntıları gidermede yurtdışı finans kaynaklarına başvurmadığı söylenebilir. Buna karşın kesinlikle evet diyenlerin sayısı 43 (%10,6), evet diyenlerin sayısı 14 (%3,5) ve kısmen diyen katılımcı sayısı ise 53 (%13,1) olarak belirlenmiştir. Finansman sıkıntıları giderme yolları içerisindeki diğer yollarla yöntemi için kesinlikle evet diyen 43 katılımcı, evet diyen 24 katılımcı, kısmen diyen 103 katılımcı olduğu gözlemlenmiştir. Diğer seçeneğe kesinlik hayır ve hayır diyenlerin sayısı ise toplam 212 olduğu görülmüştür.

Tablo 3.9b. Finansman Sıkıntıları Karşısında Yararlanılan Kaynaklar

Özellikler	Frekans	Yüzde
Modern Finansman Teknikleri Kullanarak		
Kesinlikle Evet	107	26,5
Evet	50	12,4
Kısmen	41	10,1
Hayır	111	27,5
Kesinlikle Hayır	73	18,1
Toplam	382	94,6
Yurtdışı Finans Kaynaklarına Başvurmak		
Kesinlikle Evet	43	10,6
Evet	14	3,5
Kısmen	53	13,1
Hayır	82	20,3
Kesinlikle Hayır	190	47
Toplam	382	94,6
Diğer		
Kesinlikle Evet	43	10,6
Evet	24	5,9
Kısmen	103	25,5
Hayır	69	17,1
Kesinlikle Hayır	143	35,4
Toplam	382	94,6

Ankette katılımcılara yöneltilen “‘KOBİ’nizin finansman sıkıntılarının giderilmesinde kredilerin etkisi ne kadardır?’” sorusuna verilen cevaplar Tablo 3.10’da incelemeye alındığında; finansman sıkıntısının giderilmesinde kredilerin %100 oranında etkilediğini işaretleyen 382 katılımcı arasında 5 kişi (%1,2) olduğu anlaşılmıştır. Bu soru için %20’yi işaretleyen 116 katılımcı olduğu, % 60 oranda etkilediğini söyleyen katılımcı sayısının ise 142 olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.10. Finansman Sıkıntılarının Giderilmesinde Kredilerin Etkisi

Cevaplar	Frekans	Yüzde
KOBİ'nizin finansman sıkıntılarının giderilmesinde kredilerin etkisi ne kadardır?		
%20	116	28,7
%40	96	23,8
%60	142	35,1
%80	23	5,7
%100	5	1,2
Toplam	382	94,6

3.4.6. KOBİ'lerin Kredi ve Teşviklerde Karşılaştığı Problemler

Ankette “KOBİ'niz finansman sıkıntısına girdiği durumlarda kredi veya teşviklerden yararlanmak istediğinizde karşılaştığınız problemleri belirtiniz.” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 3.11a ve Tablo 3.11b’de incelenmiştir. Tablo 3.11a’da görüldüğü üzere hem kredilere hem de teşviklere başvuruda bürokratik engellerin çok fazla olduğunu belirten toplam 382 katılımcıdan kesinlikle evet diyen 268 kişi (%66,3), evet diyen 97 kişi (%24) olduğu saptanmıştır. Hem kredilere hem de teşviklere başvuruda bürokratik engellerin olmadığını kesinlikle hayır ve hayır diyerek belirten katılımcı sayısı ise sadece 6 kişi (%1,5)’dir. Kredi ve teşviklerde karşılaşılan problemlerden başka bir ölçüt olarak değerlendirilen kredi faiz oranlarının çok yüksek olduğu durumuna ise kesinlikle evet ve evet diyerek değerlendiren toplam 366 kişi (%90,6) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.11a. Yararlanılan Kredi ve Teşviklerde Karşılaşılan Problemler

Cevaplar	Frekans	Yüzde
Hem kredilere hem de teşviklere başvuruda bürokratik engeller çok fazladır.		
Kesinlikle Evet	268	66,3
Evet	97	24
Kısmen	11	2,7
Hayır	4	1
Kesinlikle Hayır	2	0,5
Toplam	382	94,6
Kredi faiz oranları çok yüksektir.		
Kesinlikle Evet	329	81,4
Evet	37	9,2
Kısmen	13	3,2
Hayır	2	0,5
Kesinlikle Hayır	1	0,2
Toplam	382	94,6
Krediler için çok yüksek teminatlar istenmektedir.		
Kesinlikle Evet	326	80,7
Evet	44	10,9
Kısmen	9	2,2
Hayır	2	0,5
Kesinlikle Hayır	1	0,2
Toplam	382	94,6
Kredi miktarı azdır.		
Kesinlikle Evet	259	64,1
Evet	51	12,6
Kısmen	61	15,1
Hayır	9	2,2
Kesinlikle Hayır	2	0,5
Toplam	382	94,6

Krediler için çok yüksek teminatlar istenmesi ölçütüne araştırmaya katılan 382 katılımcı tarafından kesinlikle evet ve evet diyen katılımcı sayısı 370 kişi (%91,6)'dir. Yine kredi ve teşviklerde karşılaşılan problemlerden, kredi miktarının az olduğunu kesinlikle evet ve evet ile belirleyen toplam katılımcı sayısı 310 kişi (%76,7)'dir. Buna karşın kredi miktarını az bulmadığını belirten ve hayır diyen katılımcı sayısı 9 kişi (%2,2) ve kesinlikle hayır diyen katılımcı sayısı ise sadece 2 kişidir.

Tablo 3.11b. Yararlanılan Kredi ve Teşviklerde Karşılaşılan Problemler

Cevaplar	Frekans	Yüzde
Kredi vadeleri çok kısa olmaktadır.		
Kesinlikle Evet	249	61,6
Evet	52	12,9
Kısmen	71	17,6
Hayır	7	1,7
Kesinlikle Hayır	3	0,7
Toplam	382	94,6
Teşviklerden sadece bazı sektörlerdeki KOBİ'ler yararlanabiliyor.		
Kesinlikle Evet	250	61,9
Evet	54	13,4
Kısmen	15	3,7
Hayır	60	14,9
Kesinlikle Hayır	3	0,7
Toplam	382	94,6
Teşviklerden sadece belli sermayeye sahip KOBİ'ler yararlanabiliyor.		
Kesinlikle Evet	257	63,6
Evet	57	14,1
Kısmen	61	15,1
Hayır	4	1
Kesinlikle Hayır	3	0,7
Toplam	382	94,6

Değerlendirmenin beşinci ölçütü olan “Kredi vadeleri çok kısa olmaktadır.” durumuna kesinlikle evet diyen 249 kişi (%61,6), evet diyen 52 kişi (%12,9), kısmen diyen 71 kişi (%17,6), hayır diyen 7 kişi (%1,7) ve kesinlikle hayır diyen 3 kişi (%0,7) olduğu görülmüştür. Tablo 3.11b’de görüldüğu üzere kredi ve teşviklerden yararlanmak istendiğinde karşılaşılan problemlerin nedenlerden bir diğer de “Teşviklerden sadece bazı sektörlerdeki KOBİ'ler yararlanabiliyor.” ölçütüdür. Bu duruma verilen yanıtlar, kesinlikle evet 250 kişi

(%61,9), evet 54 kişi (%13,4), kısmen 15 kişi (%3,7), hayır 60 kişi (%14,9) ve kesinlikle hayır 3 kişi (%0,7) olarak gözlemlenmiştir. Kredi ve teşviklerden yararlanmak istendiğinde karşılaşılan problemlerin son değerlendirme ölçütü olarak belirlenen “Teşviklerden sadece belli (yüksek) sermayeye sahip KOBİ’ler yararlanabiliyor.” duruma verilen yanıtlar ise kesinlikle evet 257 kişi (%63,6), evet 57 kişi (%14,1), kısmen 61 kişi (%15,1), hayır 4 kişi (%1) ve kesinlikle hayır 3 kişi (%0,7) olarak belirlenmiştir. Bahse konu tablolar birlikte incelendiğinde belirtilen tüm durumlar için katılımcıların genellikle kesinlikle evet ve evet şıklarını işaretlediği saptanmıştır.

3.4.7. KOBİ’lerin Finansman Sıkıntılara Karşı Çözüm Önerileri

Anket değerlendirmesinin bir diğer ölçütü olan “KOBİ’nizin karşılaştığı finansman sıkıntısının çözümü için önerilerinizi lütfen önem derecesine göre sıralayınız.” soruya verilen cevaplar Tablo 3.12a ve Tablo 3.12b’de önem derecesine göre değerlendirilmiştir.

Tablo 3.12a. KOBİ’lerin Finansman Sıkıntılara Karşı Çözüm Önerileri

Önem Derecesi	Frekans	Yüzde
Krediler düşük faizli ve uzun vadeli olmalıdır.		
1. Derece	302	74,8
2. Derece	69	17,1
3. Derece	9	2,2
4. Derece	1	0,2
5. Derece	1	0,2
Toplam	382	94,6
Kredi ve teşviklere daha kolay ulaşmak için bürokratik engeller azaltılmalıdır.		
1. Derece	346	85,6
2. Derece	24	5,9
3. Derece	9	2,2
4. Derece	2	0,5
5. Derece	1	0,2
Toplam	382	94,6
Banka dışındaki finans kurumlarının yararlanma olanağının sunulmalı veya daha kolay hale getirilmelidir.		
1. Derece	353	87,4
2. Derece	15	3,7
3. Derece	10	2,5
4. Derece	2	0,5
5. Derece	2	0,5
Toplam	382	94,6

Vergi muafiyetleri veya indirimleri sağlanmalıdır		
1. Derece	354	87,6
2. Derece	17	4,2
3. Derece	7	1,7
4. Derece	3	0,7
5. Derece	1	0,2
Toplam	382	94,6

Tablo 3.12a’da görüldüğü üzere, KOBİ’lerin karşılaştıkları finansman sıkıntılarında çözüm olarak sunulan krediler düşük faizli ve uzun vadeli olması gerektiğini önem derecesini değerlendiren 382 katılımcı arasında 1. derecede olduğunu belirten toplam 302 (%74,8) katılımcı olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla 2. derecede 69 (%17,1) katılımcı, 3. derecede 9 (%2,2) katılımcı, 4. derecede 1 (%0,2) katılımcı ve 5. derecede 1 (%0,2) katılımcı izlemiştir. İkinci kıstas olan kredi ve teşviklere daha kolay ulaşmak için bürokratik engeller azaltılması gerektiği noktasında katılımcılar tarafından belirlenen önem derecesi; 1.derece 346 kişi (%85,6) ,2. derece 24 kişi (%5,9), 3. derece 9 kişi (%2,2), 4. derece 2 (%0,5) ve 5. derece 1 kişi (%0,2) şeklinde olduğu belirlenmiştir.

KOBİ’lerin karşılaştıkları finansman sıkıntılarında çözüm olarak sunulan ‘‘Banka dışındaki finans kurumlarının yararlanma olanağının sunulmalı veya daha kolay hale getirilmelidir.’’ Üçüncü durum ile ‘‘Vergi muafiyetleri veya indirimleri sağlanmalıdır.’’ dördüncü duruma ait değerler bir birine çok yakın olduğu görülmüştür. Zira üçüncü duruma yapılan değerlendirme; 1.derece 353 kişi (%87,4), 2. derece 15 kişi (%3,7) , 3. derece 10 kişi (%2,5), 4. derece 2 (%0,5) ve 5. derece 2 kişi (%0,5) olarak saptanmıştır. Benzer değerlendirme dördüncü durum için de; 1. derece 354 kişi (%87,6), 2. derece 17 kişi (%4,2), 3. derece 7 kişi (%1,7), 4. derece 3 (%0,7) ve 5. derece 1 kişi (%0,2) şeklinde yapıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 3.12b. KOBİ'lerin Finansman Sıkıntılara Karşı Çözüm Önerileri

Önem Derecesi	Frekans	Yüzde
Daha iyi bir finansman yönetim için danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri sunulmalıdır.		
1. Derece	307	76
2. Derece	66	16,3
3. Derece	6	1,5
4. Derece	2	0,5
5. Derece	1	0,2
Toplam	382	94,6
Her KOBİ'nin yaralanabileceği yeni teşvikler verilmelidir.		
1. Derece	357	88,4
2. Derece	20	5
3. Derece	2	0,5
4. Derece	1	0,2
5. Derece	2	0,5
Toplam	382	94,6
Batman'ın ön plana çıktığı sektörlerde daha fazla teşvik verilmelidir.		
1. Derece	365	90,3
2. Derece	10	2,5
3. Derece	3	0,7
4. Derece	1	0,2
5. Derece	3	0,7
Toplam	382	94,6

Düzenlenen Tablo 3.12b incelendiğinde, “Daha iyi bir finansman yönetim için danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri sunulmalıdır.” Biçimindeki soruya katılımcılar tarafından değerlendirilen önem derecesi; 1.derece 307 (%76) kişi, 2.derece 66 (%16,3) kişi, 3.derece 6 (%1,5) kişi, 4.derece 2 (%0,5) kişi ve 5.derece 1 (%0,2) kişi şeklindedir. “Her KOBİ'nin yaralanabileceği yeni teşvikler verilmelidir.” Biçimindeki soruya ise, 382 katılımcının vermiş olduğu yanıtlar; 1.derece 357 (%88,4) kişi, 2.derece 20 (%5) kişi, 3.derece 2 (%0,5) kişi, 4.derece 1 (%0,2) kişi ve 5.derece 2 (%0,5) kişi olarak tespit edilmiştir. Son olarak 382 katılımcı tarafından “Batman'ın ön plana çıktığı sektörlerde daha fazla teşvik verilmelidir.” Kıstasına verilen önem derecesi verileri; 1.derece 365 (%90,3) kişi, 2.derece 10 (%2,5) kişi, 3.derece 3 (%0,7) kişi, 4.derece 1 (%0,2) kişi ve 5.derece 3 (%0,7) kişi olarak saptanmıştır.

3.4.8. KOBİ'lerdeki Finansman Sıkıntılarının Giderilmesiyle Yerel Ekonomik Kalkınmaya Olası Etkileri

Katılımcılara KOBİ'lerdeki finansman sıkıntılarının zamanında giderilmesi yerel ekonomik kalkınmaya katkısı sorulmuş ve bu bağlamda Tablo 3.13 hazırlanmıştır. Tablo incelendiğinde katılımcılardan 288 (%71,3) kişi finansman sıkıntılarının giderilmesi yerel ekonomik kalkınmaya etkide bulunduğunu belirtmiştir. Geriye kalan katılımcılardan 69 kişi (%17,1) biraz etkilediğini belirtirken, 25 kişi (%6,2) kişi hayır seçeneğinin işaretleyerek finansman sıkıntılarının giderilmesi yerel ekonomik kalkınmaya etkisi olmadığını ifade etmiştir. Anketin 12. sorusuna hayır yanıtı veren katılımcıların 13. soruya geçmeden anketi sonlandırılmaları istenmiştir.

Tablo 3.13. KOBİ'lerin Yerel Ekonomik Kalkınmaya Katkısının Değerlendirilmesi

Özellikler	Frekans	Yüzde
Sizce KOBİ'nizdeki finansman sıkıntılarının zamanında giderilmesi yerel ekonomik kalkınmaya katkısı olur mu?		
Evet	288	71,3
Biraz	69	17,1
Hayır	25	6,2
Toplam	382	94,6

Anketin son bölümünü oluşturan değerlendirme sorusu için katılımcılar tarafından verilen cevaplara göre Tablo 3.14a ve Tablo 3.14b. düzenlenmiştir. KOBİ'lerin finansman sıkıntılarının zamanında giderilmesi ile yerel ekonomik kalkınmaya sağlayabileceği katkıları dokuz kıstas ile değerlendirmeleri istenmiş olup, ilk kıstasın değerlendirme sonuçları; kesinlikle evet 296 kişi (%73,3), evet 58 (%14,4) kişi ve kısmen 4 (%0,1) kişi şeklindedir. İstihdam artışına katkıda bulunur kıstasına kesinlikle evet 286 kişi (%70,8), evet 67 kişi (%16,6), kısmen 5 (%1,2) kişi biçiminde cevap vermiştir. Üçüncü kıstas değerlendirmeleri; kesinlikle evet 286 kişi (%70,8), evet 66 kişi (%16,3), kısmen 6 (%1,5) kişi şeklinde iken, dördüncü kıstas değerlendirmeleri; kesinlikle evet 291 kişi (%72), evet 61 kişi (%15,1), kısmen 6 kişi (%1,5) şeklindedir.

Tablo 3.14a. KOBİ'lerin Yerel Ekonomik Kalkınmaya Katkıları

Cevaplar	Frekans	Yüzde
Yüksek olan maliyetlerin azaltılmasına katkıda bulunur.		
Kesinlikle Evet	296	73,3
Evet	58	14,4
Kısmen	4	1
Hayır	0	0
Kesinlikle Hayır	0	0
Toplam	358	88,6
İstihdam artışına katkıda bulunur.		
Kesinlikle Evet	286	70,8
Evet	67	16,6
Kısmen	5	1,2
Hayır	0	0
Kesinlikle Hayır	0	0
Toplam	358	88,6
Kaynak ve zaman israfının önüne geçer.		
Kesinlikle Evet	286	70,8
Evet	66	16,3
Kısmen	6	1,5
Hayır	0	0
Kesinlikle Hayır	0	0
Toplam	358	88,6
Yatırım ortamımızın gelişmesine katkıda bulunur.		
Kesinlikle Evet	291	72
Evet	61	15,1
Kısmen	6	1,5
Hayır	0	0
Kesinlikle Hayır	0	0
Toplam	358	88,6

Tablo 3.14b'de görüldüğü üzere beşinci kıstasa verilen cevaplar kesinlikle evet 286 kişi (%70,8), evet 66 kişi (%16,3), kısmen 6 (%1,5) kişi olarak tespit edilmiştir. Tablo 3.14a ve Tablo 3.14b incelendiğinde ilk beş kıstasa hayır ve kesinlikle hayır diyen katılımcı bulunmamaktadır.

Altıncı kıstasa 358 katılımcıdan kesinlikle evet diyen 257 kişi (%63,6), evet diyen 45 kişi (%11,1), kısmen diyen 55 kişi (%13,6) kişi ve hayır diyen 1 kişi (%0,2) olduğu gözlemlenmiştir. Yedinci duruma yapılan değerlendirmeler ise; kesinlikle evet 284 kişi (%70,3), evet 62 kişi (%15,3), kısmen 6 kişi (%1,5), hayır 3 kişi (%0,3) ve kesinlikle hayır 3 kişi (%0,3) olarak gözlemlenmiştir. “Yerelde göçün oluşmasını engeller.” diye belirlenen sekizinci kıstasın değerlendirme verileri Tablo 3.14b'de de görüldüğü üzere katılımcıların 283'ü (%70) kesinlikle evet, 63'ü (%15,6) evet, 8'i (%0,2) kısmen, 2'si (%0,5) hayır ve 2'si (%0,5) kesinlikle hayır olarak cevaplamıştır. Son kıstas olan incelenmeye alındığında

ise, kesinlikle evet 285 kişi (%70,5), evet 65 kişi (%16,1), kısmen 6 kişi (%1,5), hayır 1 kişi (%0,2) ve kesinlikle hayır 1 kişi (%0,2) olarak saptamıştır.

Tablo 3.14b. KOBİ'lerin Yerel Ekonomik Kalkınmaya Katkıları

Özellikler	Frekans	Yüzde
5. Girişimcilik kapasitemizi artırır.		
Kesinlikle Evet	292	72,3
Evet	63	15,6
Kısmen	3	0,7
Hayır	0	0
Kesinlikle Hayır	0	0
Toplam	358	88,6
6. Yerel üretim ve verimliliği artırır.		
Kesinlikle Evet	257	63,6
Evet	45	11,1
Kısmen	55	13,6
Hayır	1	0,2
Kesinlikle Hayır	0	0
Toplam	358	88,6
7. Haksız rekabeti kaldırmada etkili olur.		
Kesinlikle Evet	284	70,3
Evet	62	15,3
Kısmen	6	1,5
Hayır	3	0,7
Kesinlikle Hayır	3	0,7
Toplam	358	88,6
8. Yerelde göçün oluşmasını engeller.		
Kesinlikle Evet	283	70
Evet	63	15,6
Kısmen	8	2
Hayır	2	0,5
Kesinlikle Hayır	2	0,5
Toplam	358	88,6
9. Yeni girdiler ve teknolojinin elde edilmesini kolaylaştırır.		
Kesinlikle Evet	285	70,5
Evet	65	16,1
Kısmen	6	1,5
Hayır	1	0,2
Kesinlikle Hayır	1	0,2
Toplam	358	88,6

3.4.9. t –Testi

İki bağımsız grubun ortalama değerlerinin birbirinden farklılığını analiz etmek için t-testi kullanılmaktadır. Bu testin yapılması için ön şart olarak varyans eşitlik değerinin 0,05'ten büyük olması gerekmektedir. Bu değerden sonra normal *P* değerinin 0,05'ten küçük olması durumunda ortalama değerlerinin farklı olduğuna karar verilebilmektedir (Durmuş vd, 2013, s.118-120; Akbulut, 2010, s.110-113).

Bu çerçevede öncelikli olarak katılımcıların, finansman sıkıntılarının nedenlerine, finansman sıkıntılarının giderilmesinde yararlanılan durumlara, kredi ve teşviklerde karşılaşılan problemlere ve finansman sıkıntılarının zamanında giderilmesi durumunda yerel kalkınmaya katkılarına yönelik görüşlerinin cinsiyet açısından farklı olup olmadığını test etmek için t-testi yapılmış ve analiz sonuçları ve Tablo 3.15'de verilmiştir.

Tablo 3.15. t -Testi Sonuçları

Sorular	Cinsiyet	Ortalama Değer	Varyans Eşitlik P Değeri	Ortalama Eşitlik P Değeri
Finansman Sıkıntılarının Nedenleri (8 Soru)	Erkek	1,6580	0,192	0,290
	Kadın	1,5688		0,249
Finansman Sıkıntılarının Giderilmesinde Yararlanılan Durumlar (6 Soru)	Erkek	2,9126	0,509	0,407
	Kadın	2,8262		0,385
Kredi ve Teşviklerde Karşılaşılan Problemler (7 Soru)	Erkek	1,8463	0,576	0,720
	Kadın	1,8042		0,701
Finansman Sıkıntılarının Giderilmesi ile Yerel Kalkınmaya Katkıları (9 Soru)	Erkek	1,2448	0,281	0,877
	Kadın	1,2529		0,864

Tablo 3.15'e bakıldığında; finansman sıkıntılarının nedenlerine ilişkin ortalamaların varyans eşitlik P değerinin $0,192 > 0,050$ olduğu ve dolayısıyla t- testi uygulanabilirlik ön koşulunu sağladığı belirlenmiştir. Ancak ortalama eşitlik P (0,290 ve 0,249) değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu bu nedenle cinsiyet bakımından finansman sıkıntılarının nedenlerinin istatistiki olarak farklı olmadığı saptanmıştır.

Tablodan finansman sıkıntılarının giderilmesinde yararlanılan durumlar değerlendirildiğinde, varyans eşitlik P değerinin (0,509) 0,050'den büyük olduğu ancak

ortalama eşitlik değerlerinin (0,407-0,385) 0,050'den büyük olduğu dolayısıyla istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Kredi ve teşviklerde karşılaşılan problemlerin t-testi verilerine bakıldığında, varyans eşitlik P değerinin (0,576) 0,050'den büyük olduğu fakat aynı zamanda ortalama eşitlik P değerlerinin de (0,720 ve 0,701) 0,05'ten büyük olduğundan cinsiyet bağlamında araştırma açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Son olarak finansman sıkıntılarının zamanında giderilmesi durumunda yerel kalkınmaya katkılarının varyans eşitlik P değerinin $0,281 > 0,050$ olduğunu ve nitekim t-testi uygulanabilirlik ön şartının sağladığı tablodan anlaşılmaktadır. Bununla birlikte ortalama eşitlik değerlerinin; $0,877 - 0,864 > 0,050$ olduğu gözlemlenmiş olup, istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

3.4.10. Anova Testi

Anova testi ikiden çok bağımsız grubun ortalamalarını farklılığını analiz etmek için kullanılmaktadır. Anova testinde t-testinde olduğu gibi öncelikle varyans eşitlik değerlerine bakılmaktadır. Daha sonra test istatistiğine bakılır şayet bir fark bulunduğunda bu farkın hangi gruptan kaynaklandığı tespit etmek için Post Hoc testlerine başvurulur (Durmuş,2013, s.124-128).

Bu bağlamda katılımcıların eğitim düzeylerine göre finansman sıkıntılarının giderilmesinde yararlanılan durumların farklı olup olmadığı ortaya koymak için yapılan anova testi ve Post Hoc testlerinden LSD testi sonuçları aşağıda Tablo 3.15'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde varyans eşitlik P değeri $0,710 > 0,050$ olduğu için testin ön şartı sağlandığı belirlenmiştir. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre finansman sıkıntısına girdiklerinde yararlanılan durumların farklı olduğunu Anova P değerinden ($0.039 < 0.050$) anlaşılmaktadır. Ayrıca LSD P değerleri irdelendiğinde ise bu farklılığın herhangi bir eğitim durumu olmayanlardan (Eğitim Yok şikından) kaynaklandığı tespit edilmiştir

Tablo 3.16. Anova Testi Sonuçları-1

	Eğitim Durumu		LSD P Değeri
	Finansman Sıkıntıların Giderilmesinde Yararlanılan Durum	Yok	Okur-yazar
İlkokul			0,001
Lise			0,002
2 yıllık yüksekokul			0,001
4 yıllık fakülte veya yüksekokul			0,004
Lisansüstü			0,041
Okur-yazar		Yok	0,011
		İlkokul	0,659
		Lise	0,905
		2 yıllık yüksekokul	0,781
		4 yıllık fakülte veya yüksekokul	0,813
		Lisansüstü	0,749
İlkokul		Yok	0,001
		Okur-yazar	0,659
		Lise	0,255
		2 yıllık yüksekokul	0,741
		4 yıllık fakülte veya yüksekokul	0,250
		Lisansüstü	0,448
Lise		Yok	0,002
		Okur-yazar	0,905
		İlkokul	0,255
		2 yıllık yüksekokul	0,360
		4 yıllık fakülte veya yüksekokul	0,803
		Lisansüstü	0,761
2 Yıllık Yüksekokul	Yok	0,001	
	Okur-yazar	0,781	
	İlkokul	0,741	
	Lise	0,360	
	4 yıllık fakülte veya yüksekokul	0,343	
	Lisansüstü	0,530	
4 yıllık fakülte veya yüksekokul	Yok	0,004	
	Okur-yazar	0,813	
	İlkokul	0,250	
	Lise	0,803	
	2 yıllık yüksekokul	0,343	
	Lisansüstü	0,852	
Lisansüstü	Yok	0,041	
	Okur-yazar	0,749	
	İlkokul	0,448	
	Lise	0,761	
	2 yıllık yüksekokul	0,530	
	4 yıllık fakülte veya yüksekokul	0,852	
Varyans Eşitlik P Değeri 0,710 Anova P Değeri 0,039			

Öte yandan işletmelerin kuruluş yılı ile yararlanılan teşvikler, finansman sıkıntısına girildiğinde yararlanılan durumlar ve finansman sıkıntılarının giderilmesi ile yerel ekonomik kalkınma olası katkıları noktasında farklı olup olmadığı için anova testi yapılmış ve test sonuçları Tablo 3.17’de sunulmuştur. Tabloda görüldüğü üzere tüm varyans eşitlik P değerlerinin 0,050 ten büyük olduğu dolayısıyla anova ön koşulunun sağlandığı ancak anova P değerlerine bakıldığında ise tüm değerlerin 0,050 ten büyük olduğu dolayısıyla istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Tablo 3.17. Anova Testi Sonuçları-2

İşletmelerin Kuruluş Yılı	Ortalamalar	Varyans Eşitlik P Değeri	Anova P değeri
	Yararlanılan Teşvikler	0,934	0,981
	Finansman Sıkıntıya Girildiğinde Yararlanılan Durumlar	0,742	0,419
	Yerel Ekonomik Kalkınma	0,058	0,733

Son olarak KOBİ’lerin karşılaştıkları problemler ve finansman sıkıntılarının çözümü gelir grupları bağlamında farklı olup olmadığını test etmek için anova testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 3.18’ gösterilmiştir. Tablodan da anlaşıldığı gibi Varyans Eşitlik P değerlerinin 0,050’ten büyük olduğu dolayısıyla Anova ön koşulunun sağlandığı fakat Anova P değerlerine bakıldığında ise tüm değerlerin 0,005 ten büyük olduğu için istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3.18. Anova Testi Sonuçları-3

Gelir	Ortalamalar	Varyans Eşitlik P Değeri	Anova P değeri
	Karşılaşılan Problemler	0,103	0,142
	Finansman Sıkıntılarının Çözümü	0,610	0,755

3.4.11. Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Basit doğrusal regresyon analizi, bir bağımlı değişkenin bir bağımsız değişken tarafından nasıl açıklandığını analiz etmek için uygulanır. Bu analiz yapılmadan önce değişkenler arasındaki doğrusallığın sağlanması, hata terimlerinin normal dağılması ve varyansının sabit olması gibi bazı varsayımların gerçekleşmesi gerekmektedir (Durmuş vd., 2013,s. 154-155).

Yukarıda sayılan bazı varsayımların gerçekleşmesi sonrasında

$$Y_a = b_0 + b_1 X_a + \varepsilon_a \quad (3.1)$$

şeklindeki basit doğrusal regresyon modelinden (Akbulut, 2010, s.64) hareketle

$$YEK = \beta_0 + \beta_1 FSGYD + \varepsilon \quad (3.2)$$

modeli oluşturulmuştur. Modelde bağımlı değişkeni temsil eden **YEK**; yerel ekonomik kalkınmayı, bağımsız değişkeni temsil eden **FSGYD** ise finansman sıkıntılarının giderilmesinde yararlanılan durumları ifade etmektedir. Modelde yer alan ε ise hata terimini göstermektedir. Modeldeki **YEK** değişkeni için dokuz (9) ve **FSGYD** değişkeni için altı (6) soru sorulmuş ve ortalamaları alınarak model tahmin edilmiştir.

Tablo 3.19. Basit Doğrusal Regresyon Analizine Ait Sonuçlar

Bağımsız Değişken	Katsayı	t İst.	P
Sabit	0,588	8,087	0,000
FSGYD	0,188	7,540	0,000
Bağımlı Değişken: YEK	R²		Standart Hata
	0,352		0,489
Anova	F İstatistiği		P Değeri
	56,859		0,000

Tahmin edilen modele ilişkin sonuçların yer aldığı Tablo 3.19 incelendiğinde modelin istatistikî açıdan anlamlı olduğu Anova P değerinden ($0,000 < 0,05$) ve açıklama gücünün, %35 olduğu ise R^2 değerinden (0,352) anlaşılmaktadır. Ayrıca bağımsız değişkene (FSGYD) ait P değeri de 0.05`den küçük olduğu için bu değişkenin bağımlı değişken üzerinde etkili

olduğu görülmektedir (Durmuş vd., 2013,163-164). Diğer bir ifadeyle FSGYD değişkenine ait katsayı değeri bu değişkenin YEK üzerinde pozitif etkide bulunduğunu ve bu değişkende meydana gelecek 1 birimlik artışın YEK’te 0,188 birimlik artış sağlayacağını göstermektedir.

3.4.12. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Çoklu doğrusal regresyon analizi, bir bağımlı değişkenin birden fazla bağımsız değişken tarafından nasıl açıklandığını analiz etmek için uygulanır. Çoklu doğrusal regresyon analizlerinin uygulanabilmesi için yukarıda sayılan varsayımlara ilave olarak çoklu bağıntı probleminin de olmaması gerekmektedir. Bu durum için Varyans Büyütme Faktörü (VIF) değerlerine bakılabilir Bu değerler 10’dan küçük ise çoklu bağıntı probleminin olmadığı söylenilebilir (Durmuş vd., 2013,s. 154-156).

KOBİ’lere finansman sıkıntısı kapsamında verilen teşviklerden yararlanan durumların yerel ekonomik kalkınmaya olası etkisi için aşağıdaki 3.3 nolu model oluşturulmuş ve tahmin edilmiştir.

$$YEK = \beta_0 + \beta_1 KOS + \beta_2 DKA + \beta_3 BT + \beta_4 VMİT + \beta_5 ABT + \varepsilon \quad (3.3)$$

Modelde bağımlı değişken YEK; yerel ekonomik kalkınmayı, bağımsız değişkenlerden KOS; KOSGEB teşviklerini, DKA; kalkınma ajansı teşviklerini, BT; bakanlıkların teşviklerini, VMİT; vergi muafiyeti ve indirim teşviklerini, ABT; Avrupa Birliği teşviklerini temsil etmektedir.

Tablo 3.20. Çoklu Doğrusal Regresyon Analizine Ait Sonuçlar

Bağımsız Değişkenler	Katsayı	t İst.	P	VIF
Sabit	0,450	7,257	0,000	-----
KOS	0,410	1,836	0,047	1,455
DKA	0,093	3,201	0,001	1,567
BT	0,055	1,891	0,039	2,800
VMİT	0,340	1,200	0,031	2,684
ABT	0,018	0,558	0,577	1,364
Bağımlı Değişken:		R²		Standart Hata
YEK		0,440		0,513
Anova		F İstatistiği		P Değeri
		32,653		0,003

Model tahmin sonuçlarının bulunduğu Tablo 3.20 incelendiğinde, çoklu bağıntı probleminin olmadığı VIF değerlerinden ve modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu ise Anova P değerinden anlaşılmaktadır. Açıklama düzeyi % 44 olan modelde ABT değişkeni hariç diğer tüm değişkenlerin anlamlı olduğu P değerlerinden görülmektedir.

Diğer bir ifadeyle KOS, DKA, BT ve VMİT değişkenlerinde meydana gelen artışların yerel ekonomik kalkınma (YEK)'yı pozitif etkileyeceği (artıracağı) ortaya çıkmıştır. Burada en büyük etkiye 0,410 katsayısı ile KOS değişkeninin sahip olduğu anlaşılmıştır. Bunu sırasıyla 0,340 katsayısı ile VMİT, 0,093 katsayısı ile DKA ve 0,055 katsayısı ile BT değişkenlerinin takip ettiği görülmüştür.

SONUÇ

Ülkeler ve ülkelerin içerisindeki kurum ve kuruluşlarca üzerinde ittifak edilmiş kesin ve net bir tanımı olmayan KOBİ'ler “ekonominin can damarı” olarak görülmektedir. KOBİ'ler ülkelerin ulusal ve yerel ekonomilerinde üretim, istihdam, yatırım ve katma değer gibi konularda büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle özellikle son yıllarda gerek akademik camia gerekse politika uygulayıcıların gündeminde yer edinen KOBİ'lerin daha sürdürülebilir hale getirmek için çözüm yolları aranmıştır. İlgili literatürde konu hakkında yapılmış çalışmalar, KOBİ'lerin en büyük sorunların başında finansman sorunları olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla KOBİ'leri ekonomik açıdan daha etkin bir yapıya kavuşturmak ve sürdürülebilir hale getirmek için finansman sıkıntılarının belirlenmesi ve giderilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu önemden hareketle, bu çalışmada da Batman ilindeki KOBİ'lerin finansman sıkıntıları ve bu sıkıntılarının giderilmesi ile yerel ekonomik kalkınmaya olası etkileri araştırılmıştır. Bu bağlamda Batman KOSGEB'e bağlı 4648 KOBİ ana kütlesi üzerinden 404 KOBİ'ye anket uygulanmış ve birincil veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler ile frekans/yüzde dağılım analizleri, fark testleri ve regresyon analizleri yapılmıştır. Yapılan analizlerden tespit edilen sonuçlar aşağıda kısaca belirtilmiştir.

- KOBİ sahiplerinin tanımlayıcı özellikleri kapsamında, KOBİ sahiplerinin geneli erkek ve 26-50 yaş aralığında olduğu, birçoğunun eğitim düzeylerinin lise ve üstü olduğu ve gelir düzeylerinin de en fazla 0-3000 TL aralığında olduğu gözlemlenmiştir.
- KOBİ'lerin tanımlayıcı özellikleri irdelendiğinde, KOBİ'lerin en fazla 2001-2010 yılları arasında kuruldukları, KOBİ'lerin büyük bir bölümünün şahıs şirketi olduğu ve faaliyet gösterdikleri sektör ise hizmet sektörü olduğu belirlenmiştir. KOBİ'lerin %72,8' inin iç piyasada faaliyet gösterdiği ve 280 KOBİ'nin 0-50 arası personel çalıştırdığı tespit edilmiştir. En fazla yıllık ciroları da 0-500.000 TL aralığında olduğu saptanmıştır.

- Araştırma kapsamına giren KOBİ'lerin büyük bir kısmının finansman sıkıntısı yaşadığı ortaya çıkmıştır. Maliyetlerin yüksek olması KOBİ finansman durumuna etki eden en önemli neden olduğu saptanmıştır.
- KOBİ'lere verilen teşviklerden haberdar olup olmadıkları analiz sonucunda, katılımcıların yüksek çoğunluğu verilen teşviklerden haberdar olduğu görülmüştür.
- KOBİ'lere yönelik verilen teşvikler arasında en fazla vergi muafiyeti/indirimi teşvikleri kullanıldığı tespit edilmiştir. Buna karşın en az kullanılan teşviklerin ise Avrupa Birliği teşvikleri olduğu belirlenmiştir.
- KOBİ'lerin finansman sıkıntıları giderme yolları analiz edildiğinde, en fazla başvuru yapılan yollardan birinin kendilerine ait kaynaklar olduğu anlaşılmıştır. Araştırma kitlesini oluşturan KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğunun yaşamış oldukları finansman sıkıntıları gidermede yurtdışı finans kaynaklarına başvurmadığı tespit edilmiştir.
- KOBİ'lerin finansman sıkıntılarının giderilmesinde kredilerin %100 çözüm sağlayacağını belirten katılımcı sayısının sadece 5 olduğu, buna karşın %20 oranında etki edeceğini belirten katılımcı sayısının ise 116 olduğu belirlenmiştir. Çünkü kredi veya teşviklerden yararlanmak istenildiğinde birçok problemle karşılaşıldığı ortaya çıkmıştır. Bu problemlerden bazıları ve en önemlilerinin; hem kredilere hem de teşviklere başvuruda bürokratik engellerin çok fazla olduğu, kredi faiz oranlarının çok yüksek olduğu, krediler için çok yüksek teminatların istenmesi olduğu anlaşılmıştır. Yine kredi miktarının az oluşu, kredi vadelerinin kısa oluşu, teşviklerin bazılarının KOBİ'lerin yararlanabiliyor olması ve teşviklerden belli sermayeye sahip yani yüksek sermayeli olan KOBİ'lerin faydalanabiliyor olması ortaya çıkan diğer önemli problemler olarak sıralanmıştır.
- Katılımcıların büyük bir çoğunluğu KOBİ'lerin finansman sıkıntılara karşın çözüm önerilerinin (Krediler düşük faizli ve uzun vadeli olmalıdır. Kredi ve teşviklere daha kolay ulaşmak için bürokratik engeller azaltılmalıdır. Banka

dışındaki finans kurumların yararlanma olanağının sunulmalı veya daha kolay hale getirilmelidir. Vergi muafiyetleri veya indirimleri sağlanmalıdır. Daha iyi bir finansman yönetim için danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri sunulmalıdır. Her KOBİ'nin yararlanabileceği yeni teşvikler verilmelidir) 1. derecede önemli olduğunu belirtmişlerdir.

- Yapılan t testi sonucunda, finansman sıkıntılarının nedenleri finansman sıkıntılarının giderilmesinde yararlanılan durumlar, kredi ve teşviklerde karşılaşılan problemler ve finansman sıkıntılarının giderilmesi ile yerel kalkınmaya katkıları gibi konuların, cinsiyet bağlamında istatistiki açıdan farklı olmadığı görülmüştür.
- Katılımcıların eğitim düzeylerine göre finansman sıkıntılarının giderilmesinde yararlanılan durumların farklı olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Anova ve LSD testi sonuçlarına göre, bu farklılığın herhangi bir eğitim durumu olmayanlardan (Eğitim yok seçeneğinden) kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ayrıca bir diğer Anova testine göre yararlanılan teşvikler, finansman sıkıntısına girildiğinde yararlanılan durumlar ve finansman sıkıntılarının giderilmesi ile yerel ekonomik kalkınma olası katkıları konularının işletmelerin kuruluş yılı noktasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı ortaya çıkmıştır.
- Gerçekleştirilen basit regresyon analizi sonucuna göre, FSGYD değişkeninde meydana gelen artışın ve çoklu regresyon analizi sonucuna göre ise KOS, DKA, BT ve VMİT değişkenlerinde meydana gelen artışların yerel ekonomik kalkınma (YEK)'yı pozitif etkileyeceği (artıracağı) tespit edilmiştir.

Sonuç olarak KOBİ'lerin finansman sıkıntılarının zamanında giderilmesi ve özöme kavuşturulması ile yerel ekonomik kalkınmaya pozitif etkisinin olduğu söylenilebilir. Bu nedenle Batman ilindeki KOBİ'leri daha sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmak için merkezi ve yerel aktörlerin KOBİ'lerin istek ve taleplerine cevap vereceği politikalar üretmesi ve uygulaması gerektiği düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Y. (2010), *Sosyal Bilimlerde SPSS Uygulamaları*, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul.
- Akdağ, O.A. (2014). KOBİ'lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri Ankara İli Uygulaması. Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: Ankara.
- Akgemci, T. (2001). KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler. KOSGEB: Ankara.
- Akkuş, A. (2009). KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri: İstanbul İlinde Bir Uygulama. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe – Finansman Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Al-Hyari, K., Al-Weshah, G. & Alnsour, M. (2012). Marketing Intelligence & Planning Emerald Article: Barriers to internationalisation in SMEs: evidence from Jordan, The current issue and full text archive of this journal is available at, Faculty of Planning and Management, Al-Balqa Applied University, Al-Salt, Jordan, 188-211.
Araştırma, *Sosyo – Ekonomi*, No:1, s.127-144.
- Aygen, F. (2006). AB'ye Giriş Sürecinde KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Alternatif Finansman Tekniklerinden Yararlanma Dereceleri Sakarya Örneği. *3.KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresi Bildiri Kitabı*, T.C.İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, s:81-88.
- Bayraktar, S. ve Köse, Y. (2004). “KOBİ'lerin Finansmanı Ve Finansal Sorunları: Zonguldak Örneği”. *İktisat İşletme Ve Finans Dergisi*, Sayı:218, s.111-124.
- Berisha, G. & Pula, J.S. (2015). Defining Small And Medium Enterprises: A Critical Review. *Academic Journal of Business, Administration, Law and Social Sciences* , IIPCCL Publishing, Tirana-Albania, Sayı: 1, s.17-28.
- Bilen, A. ve Solmaz, H. (2014). KOBİ'lerin Karşılaştıkları Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Diyarbakır Örneği. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:7, s.60-79.
- Bilici, N. (2007). Erzurum Alt Bölgesindeki KOBİ'lerin Mevcut Durumları, Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:10(2), s.383- 398.
- Brink, A. & Cant, M. (2003). Problems experienced by small businesses in South AfricaA paper for the Small Enterprise Association of Australia and New Zealand 16th Annual Conference, Ballarat.
- Cansız, M. (2008). Türkiye'de KOBİ'ler ve KOSGEB, Ankara: DPT Yayınları.
- Ceylan, A. ve İlban, M. O., (2005). Otel İşletmelerinin Finansal Sorunları: Balıkesir İlinde Bir Alan Araştırması. *SOİD Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*. Sayı:2 (3), s.12-18.

- Çatal, F. M. (2007). Bölgesel Kalkınmada Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Rolü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 2, Cilt: 10, s.333-352.
- Çayın, M. (2016), "Bölgesel Kalkınmada İşsizlik Problemi: TRC3 Düzey 2 Bölgesi (Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak) Örneği", ICOMEP (International Congress of Management Economy and Policy) Proceedings Book.
- Çayın, M. (2017). Kurumsal Yapı ve Yerel Ekonomik Kalkınma: Erzurum ve Batman Üzerine Bir Saha Araştırma, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi: Erzurum.
- Demir, R. (2018). Turizm Sektöründe KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Çözüm Önerileri: Şirince Örneği. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: Aydın.
- Demir, Y. ve Sütçü, A. (2002). Kriz Sonrasında Isparta Orman Endüstri KOBİ'lerinin Üretim, Teknoloji ve Finansman Sorunlarının Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Sayı:2, s.79-96.
- Dinçer, Ö. (2007). "Stratejik Yönetim Ve İşletme Politikası", İstanbul: Alfa Yayınları.
- Doğan, A. (2007). Türkiye' de Finansal Kiralama Uygulamaları ve Finansal Kiralamanın Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Finansman Sorunlarının Çözümündeki Rolü., İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E.S. ve Çinko, M.(2013). *Sosyal Bilimlerde SPSS' le Veri Analizi*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Emir, M., Sevim, U. ve Aslantürk, D. (2012). KOBİ'lerde Finansal Yönetim Uygulamalarının Finansman Sorunları Üzerindeki Etkisi: Trabzon İli Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, Sayı: 6, s.121-144.
- Hamid, K. & Abaidullah (2006), Financing the Small and Medium Scale Enterprises in Faisalabad (Pakistan), Financing The Small And Medium Scale Enterprises / *J. Agri. Soc. Sci.*, 2 (2), 106-109.
- Han, P. (2013). Analysis on Financing Difficulties of Small and Medium-sized Enterprises in China and Corresponding Countermeasures, Undergraduate, Department of Economics University of Michigan Ann Arbor, MI48104, USA , Vol: 3, No:15, 300-305.
- <https://biruni.tuik.gov.tr/> Erişim Tarihi: 22.05.2019.
- <https://www.halkbankkobi.com.tr/channels/KOBI-lere-Ozel/KOBI-Destek-Paketleri/244>, Erişim Tarihi: 22.05.2019.
- <https://www.isbank.com.tr/TR/kobi/krediler/gayrinakdikrediler/Sayfalar/gayrinakdikrediler.aspx>, Erişim Tarihi: 22.05.2019.

- İraz, R. (2005). Küresel Rekabet Ortamında Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Ulusal Sosyo-Ekonomik Sisteme Katkıları Açısından Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 13: s.223–236.
- İskender, B. S. (2009). “Türkiye’ De KOBİ’lerin Finansman Sorunları Ve Alternatif Çözüm Önerileri”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Karadeniz, E., Unur, K., Köşker, H. ve Zencir, B. (2015). Van İlinde Faaliyet Gösteren KOBİ Statüsündeki Konaklama ve Seyahat İşletmelerinin Finansal Sorunlarının Analizi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 24 (1), s.85-98.
- Kaya, G. A. (2014). Elazığ İlinde KOBİ’lerin Finansal Sorunları Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 1(1), s.193-224.
- KGF (2018), *Faaliyet Raporu*, Erişim tarihi: 04/10/2018, <http://www.kgf.com.tr/2amac.htm>.
- Kılıçlı, Y., Aygün, M.(2018) KOBİ’lerin Finansman Sorunları ve Çözüm Önerileri: Van Organize Sanayi Bölgesi Üzerine Bir İnceleme, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:1, s.135-152.
- Klapper, L.F., Sarria-Allende, V. & Zaidi, R. (2006). A Firm-Level Analysis of Small and Medium Size Enterprise Financing in Poland, World Bank Policy Research Working Paper 3984.
- Korkmaz, T. ve Cura, G. (2006), KOBİ’lerin Finansal Olanakları ve Finansal Yapıları: Zonguldak Çaycuma’ daki KOBİ’lere Yönelik Anket Uygulaması, 3.Kobi’ler ve Verimlilik Kongresi Bildiri Kitabı, T.C.İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, 147-157.
- Korkmaz, Y. (2009). Kahramanmaraş’ta Faaliyet Gösteren KOBİ Niteliğindeki İşletmelerin Finansman Sorunları. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: Kahramanmaraş.
- KOSGEB (2018), *Faaliyet Raporu*, Erişim tarihi: 04.11.2018, strateji@kosgeb.gov.tr www.kosgeb.gov.tr .
- Küçükçolak, Ali, R. (1997), KOBİ’lerin Finansman Sorununun Sermaye Piyasası Yoluyla Çözümü, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, İstanbul: Karizma Yayıncılık.
- Küçüközmen, C. ve Oğuz, D. (2008). BASEL II Sürecine Geçişte KOBİ’lerin Finansman Sorunları: Konya Örneği. *I. Uluslararası Sempozyum: KOBİ’lerde Basel II*, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir.
- Machmud, Z. & Huda, A. (2011). SMEs’ Access to Finance: An Indonesia Case Study, Institute for Economic and Social Research, Faculty of Economics, University of Indonesia (LPEM-FEUI).

- Met, Ö. (2011). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları: Kırgızistan'da Bir Müftüoğlu, T., (1993). Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Sorunla, Öneriler, Ankara: Desen Ofset
- Öcal, F. (2009). Bankacılık Krizlerinin KOBİ'lerin Finansmanına Etkileri: Anket Çalışması, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Ören, K. (2003). Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere (KOBİ) Sağladığı Devlet Teşvikleri ve Kullanım Alanlarının Karşılaştırılması Nevşehir İli'nde Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Sayı: 2, s.105-119.
- Soydal, H. (2006). Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde E-Ticaret. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt. 15, s.539-553.
- Şimşek, Muhittin. (2002). Ekonominin Lokomotifini KOBİ'lerin Olmazsa Olmazları. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- Tıraş, O. (2011). KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Banka Kredilerinin KOBİ'lere Etkisinin İncelenmesi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Türkan, Y. (2011). KOBİ'lerin Finansman Sorunları Bu Sorunların Çözümünde KOBİ Borsaları ve Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Erzurum.
- Türkoğlu, M. (2002). Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ'ler)' in Bölgesel Kalkınmaya Etkileri ve Bölgesel Kalkınmada KOBİ Temelli Stratejiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (1), s.277-300.
- Türköz, P. (2008). KOBİ'lerin Finansman Sorunları Ve Bankaların KOBİ'lere Yaklaşımı: Isparta Alan Araştırması, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi: Isparta.
- Waked, B. (2016). Access to Finance by Saudi SMEs: Constraints and the Impact on their Performance, Thesis submitted in partial fulfilment of the requirement for the award of Doctor of Business Administration (DBA).
- Waniak-Michalak, H., Michalak, J. ve Gheribi, E. (2018). The Sources of Financing For Smes in Poland, *Management And Education*, Vol, XIV (1), 15-21.
- Yoshino, N. & Taghizadeh-Hesary, F. (2017). Solutions For Small And Medium-Sized Enterprises' Difficulties In Accessing Finance: Asian Experiences, Asian Development Bank Institute, No: 768.
- Yörük, N. (2001). Son Ekonomik Krizin KOBİ'ler Üzerinde Etkisi ve Tokat İli Örneği. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Sayı:2, s.104.

- Yüce, G. (2007). Türkiye’ de İmalat Yapan KOBİ’lerin Finansman Sorunları ve Çözüm Önerileri: Samsun İlinde Bir Uygulama, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Isparta.
- Zengin, Y. ve Aykırı, M. (2012). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİ) Finansal Sorunlar: Kars İlinde Bir Uygulama. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:3, s.91-116.

EKLER

BATMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ İŞLETME ANABİLİM DALI

KOBİ'LERİN FİNANSMAN SIKINTILARI: BATMAN İLİ ÖRNEĞİ

ANKET

Bu anket, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde ve Dr. Öğretim Üyesi Mücahit ÇAYIN danışmalığında yürütülen “KOBİ’lerin Finansman Sıkıntıları: Batman İli Örneği” isimli yüksek lisans tez çalışması için oluşturulmuştur. Anketten alınan veriler çalışmanın uygulama kısmında kullanılacaktır. Dolayısıyla anketlerin eksiksiz ve doğru cevaplanması çalışmanın sağlıklı yürütülmesi açısından önem ihtiva etmektedir. Katkılarınız için teşekkürler...

Esra ATALAY
Yüksek lisans Öğrencisi

1. Katılımcıya ait Bilgiler

1. Cinsiyet	2. Yaş	3. Eğitim						
(1) Erkek	(1) 0-25	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
(2) Kadın	(2) 26-50	Yok	Okur-yazar	İlkokul	Lise	2 yıllık yüksekokul	4 yıllık fakülte veya yüksekokul	Lisansüstü
	(3) 51+							
4. Gelir								
(1)			(2)		(3)		(5)	
0-3000 TL			3.001-6.000 TL		6.001-9.000 TL		9.001-ve üstü TL	

2. KOBİ'nize ait Bilgiler

1. Kuruluş Yılı	(1) 1990 Yılı ve Öncesi	(2) 1990-2000	(3) 2001-2010	(4) 2011-2019
2. Hukuki Statü	(1) Şahıs şirketi	(2) Limited	(3) Anonim	(4) Kolektif
	(4) Diğer			
3. Faaliyet Sektörü	(1) Tarım	(2) Sanayi	(3) Hizmet	
4. Çalıştığı Piyasa	(1) İç piyasa	(2) Dış Piyasa	(3) Her ikisi	
6. Çalışan Personel Sayısı	(1) 0-50	(2) 51-100	(3) 101-150	(4) 151 ve üstü
6. Yıllık ciro	(1) 0-500.000	(2) 500.001-1000.000	(3) 1000.001-1500.000	(4) 1500 001 ve üstü

3. KOBİ'nizde finansman sıkıntısı çekiyor musunuz?

(Bu soruya cevabınız “Hayır” ise Lütfen anketti sonlandırınız)

(1) EVET

(2) KISMEN

(3) HAYIR

4. Finansman sıkıntılara ilişkin olarak aşağıda yazılan nedenleri lütfen değerlendiriniz.

Finansman sıkıntısının nedenleri	Kesinlikle Evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle Hayır
1. Kredi çekmedeki zorluklar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. Öz kaynakların yetersiz kalması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. İşletme çalışma sermayesinde sürekli artışların olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Alacaklardan gelen kaynaklarda gecikmelerin yaşanması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Satış karlarının düşük olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Maliyetlerin yüksek olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. Yeni yatırımların olması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8. Diğer nedenler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

5. KOBİ'lere verilen teşviklerden haberdar mısınız?

(1) EVET

(2) KISMEN

(3) HAYIR

(Bu soruya cevabınız "Hayır" ise Lütfen 8. bölüme geçiniz)

6. KOBİ'lere yönelik verilen aşağıdaki teşviklerden yararlanma durumunuzu belirtiniz.

Teşvikler	Hiçbir zaman	Nadiren	Arada	Sık Sık	Her zaman
1. KOSGEB teşvikleri					
2. Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA) teşvikleri					
3. Bakanlıkların teşvikleri					
4. Vergi muafiyeti/indirimi teşvikleri					
5. Avrupa Birliği teşvikleri					
6. Diğer teşvikler					

7. KOBİ'niz için yararlandığınız teşviklerin KOBİ'nizdeki finansman sıkıntılarının giderilmesinde etkisi ortalama ne kadardır? (%)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
% 20	% 40	% 60	% 80	% 100

8. KOBİ'niz finansman sıkıntı çektiği durumlarda aşağıdakilerden yararlandığınız durumları belirtiniz.

Başvurulan/Yaralanan Kaynaklar	Kesinlikle Evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle Hayır
1. Kendime ait kaynaklardan	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. Akraba ve yakın çevremizden	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Banka/ Ticari krediler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Modern finansman teknikleri kullanarak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Yurt dışı finans kaynaklarına başvurmak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Diğer	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

9. KOBİ'nizin finansman sıkıntılarının giderilmesinde kredilerin etkisi ne kadardır? (%)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
% 20	% 40	% 60	% 80	% 100

10. KOBİ'niz finansman sıkıntısına girdiği durumlarda kredi veya teşviklerden yararlanmak istediğinizde karşılaştığınız problemleri belirtiniz.

Kredi ve Teşviklerde Karşılaşılan Problemler.	Kesinlikle Evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle Hayır
1. Hem kredilere hem de teşviklere başvuruda bürokratik engeller çok fazladır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. Kredi faiz oranları çok yüksektir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Krediler için çok yüksek teminatlar istenmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Kredi miktarı azdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Kredi vadeleri çok kısa olmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Teşviklerden sadece bazı sektörlerdeki KOBİ'ler yararlanabiliyor	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. Teşviklerden sadece belli (yüksek) sermayeye sahip KOBİ'ler yararlanabiliyor	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

11. KOBİ'nizin karşılaştığı finansman sıkıntısının çözümü için önerilerinizi lütfen önem derecesine göre sıralayınız.

	1. derece	2.derece	3. derece	4. derece	5. derece
1.Krediler düşük faizli ve uzun vadeli olmalıdır.					
2.Kredi ve teşviklere daha kolay ulaşmak için bürokratik engeller azaltılmalıdır.					
3. Banka dışındaki finans kurumların yararlanma olanağının sunulmalı veya daha kolay hale getirilmelidir.					
4.Vergi muafiyetleri veya indirimleri sağlanmalıdır					
5.Daha iyi bir finansman yönetim için danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri sunulmalıdır.					
6.Her KOBİ'nin yaralanabileceği yeni teşvikler verilmelidir					
7.Batman'ın ön plana çıktığı sektörlerde daha fazla teşvik verilmelidir.					

12. Sizde KOBİ'nizdeki finansman sıkıntılarının zamanında giderilmesi yerel ekonomik kalkınmaya katkısı olur mu? (Bu soruya cevabınız "Hayır" ise lütfen anketi sonlandırınız).

(1) EVET (2) BİRAZ (3) HAYIR

13. KOBİ'nizdeki finansman sıkıntılarının zamanında giderilmesi ile yerel ekonomik kalkınmaya sağlayabileceği katkıları değerlendiriniz.

	Kesinlikle Evet	Evet	Kısmen	Hayır	Kesinlikle Hayır
1. Yüksek olan maliyetlerin azaltılmasına katkıda bulunur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. İstihdam artışımıza katkıda bulunur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Kaynak ve zaman israfının önüne geçer.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Yatırım ortamımızın gelişmesine katkıda bulunur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Girişimcilik kapasitemizi artırır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Yerel üretim ve verimliliği artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. Haksız rekabeti kaldırmada etkili olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8. Yerelde göçün oluşmasını engeller.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. Yeni girdiler ve teknolojinin elde edilmesini kolaylaştırır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)